

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านห้วยสระ หมู่ที่ 5
ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา



สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นางสาวสุภาเพลิน อินโคสูง: การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: อ.ดร.सानุช ณ ถลาง, ผศ.ดร.อัญชลี วรรณรักษ์, 73 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมาย 3 ข้อ ของการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 โดยวิธีการศึกษาเอกสารข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้ จากการจัดเวทีชาวบ้าน การสังเกต และการสัมภาษณ์ชาวบ้านหัวสระ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหัวสระ บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยกองทุนหมู่บ้านหัวสระ เกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านในหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุนกับคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกในหมู่บ้านเป็นอย่างดี การมีระบบการบริหารกองทุนหมู่บ้านหัวสระ มีการจัดโครงสร้างของระบบองค์การอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและยัง มีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองทางกองทุนหมู่บ้านหัวสระ ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สมบูรณ์มากพอที่จะพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากชุมชนภายนอกอยู่บ้าง สมาชิกในหมู่บ้าน มีความร่วมมือร่วมใจ มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยการศึกษาจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนา

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....นางสาว สุภาเพลิน อินโคสูง

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมติ

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
 สารนิพนธ์ฉบับนี้ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
 สาขาบริหารจัดการและประเมินโครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อ.ดร.ศานูช ณ ถาก.)

กรรมการสอบ

24

(อ.คร.สาบซ ฃ ฃ ฃ)

Only

(ผศ.ดร.อัญชลี วรณรักษ์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตร
บัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- 3 010 2045

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากความร่วมมือและความกรุณาจากผู้มีพระคุณหลายท่านซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย ทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
- รองศาสตราจารย์ ดร.องค์การ อินทร์มรรย
- อาจารย์ ดร.พัฒนา กิติอาษา ผู้สอนชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- อาจารย์สุรียา สมทฤปดี ผู้สอนชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต ไช้มุกด์ ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- รองศาสตราจารย์ ดร.ไท ทิพย์สุวรรณกุล ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- อาจารย์ ดร.सानุช ณ ถลาง อาจารย์ที่ปรึกษา
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี วรรณรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา
- พัฒนาการตำบลโคกสูง
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ พี่ น้อง ในหมู่บ้านที่ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

สุภาภรณ์ อังโศกสูง
(นางสาวสุภาเพลิน อินโศกสูง)

บัณฑิตกองทุน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

กันยายน 2545

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีการดำเนินการ.....	2
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	4
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	4
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	5
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	7
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	7
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	8
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	10
7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพโมเดล.....	11
8. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ.....	12
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ.....	14
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	14
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	18
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	18
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	22

	หน้า
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	24
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ.....	28
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	29
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	49
3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้.....	53
4. ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	54
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	55
บทที่ 5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	56
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	56
2. วิธีดำเนินการ.....	57
3. ผลการดำเนินการ.....	57
4. อภิปรายผล.....	58
5. ข้อเสนอแนะ.....	58
บรรณานุกรม.....	60
ภาคผนวก.....	61
ภาคผนวก ก ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5.....	62
ภาคผนวก ข แผนที่ตำบลโคกสูงและแผนที่หมู่บ้านหัวสระ.....	70
ประวัติผู้เขียน.....	73

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

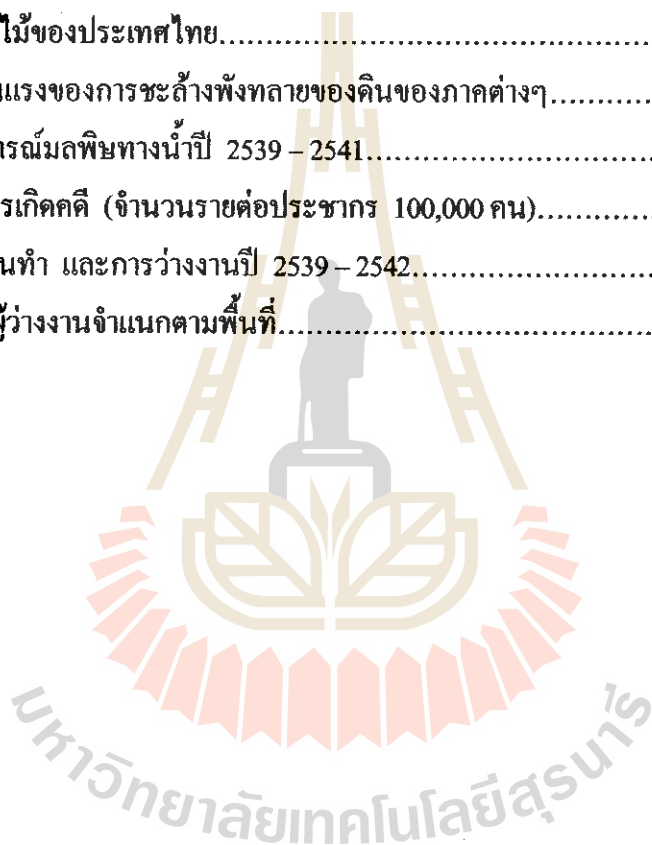
หน้า

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมิน.....12
2. แหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้านหัวสระ.....26



สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. การประเมินโครงการในด้านต่างๆในรูปแบบของ CIPP Modal ของหมู่บ้าน.....	15
2. เส้นความยากจนสัดส่วนและจำนวนคนจน.....	30
3. จำนวนคนจนมาก จนน้อย เกือบจน.....	30
4. สัดส่วนคนจนจำแนกตามภูมิภาค.....	31
5. จำนวนคนจน จำแนกตามอาชีพ พ.ศ.2537 – พ.ศ.2541.....	31
6. พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย.....	38
7. ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดินของภาคต่างๆ.....	39
8. สถานการณ์มลพิษทางน้ำปี 2539 – 2541.....	39
9. อัตราการเกิดคดี (จำนวนรายต่อประชากร 100,000 คน).....	40
10. การมีงานทำ และการว่างงานปี 2539 – 2542.....	41
11. จำนวนผู้ว่างงานจำแนกตามพื้นที่.....	42



บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ในสภาวะปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศกำลังถดถอย ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยได้รับความเดือดร้อนในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะความยากจนของประชาชน รัฐบาลจึงได้มีนโยบายเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีการดำเนินงาน “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท” เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับประชาชนในการสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นเป็นผู้บริหารจัดการด้วยตนเอง ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนา “คน” และ “การเรียนรู้” เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้าง “ความเข้มแข็ง” ของชุมชนต่อไป และเป็นการสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองให้สามารถพึ่งพาตนเองให้ยั่งยืนได้ตลอดไป (คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ, 2545)

จากความพร้อมของหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว เพื่อที่จะได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ทางรัฐบาลจึงเห็นสมควรให้มีการประเมินกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง และผู้จัดทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตของทุน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านหัวสระนี้ระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมิน และเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา ได้มีวัตถุประสงค์ในการประเมินกองทุนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาถึงประสิทธิภาพการดำเนินการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. เพื่อศึกษาว่ากองทุนหมู่บ้านหัวสระมีการลงทุน สร้างงาน สร้างรายได้ มีการพัฒนาอาชีพของผู้มี มีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี ภายในหมู่บ้านได้มากน้อยเพียงใด

3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

หมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา ได้รับการจัดสรรเงินกองทุนมาแล้วจำนวน 1,000,000 บาท และได้จัดสรรเงินให้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านครบตามจำนวนสมาชิกทั้งหมด และได้ใช้ CIPP Model มาใช้ในการวิเคราะห์การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นต้นแบบทางความคิดเชิงระบบ ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C ย่อมาจาก Context คือ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน

I ย่อมาจาก Input คือ ปัจจัยนำเข้า

P ย่อมาจาก Process คือ กระบวนการ

P ย่อมาจาก Process คือ ผลผลิต

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการใช้ CIPP Model มาใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งได้รับประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
2. เพื่อกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
3. เพื่อควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. วิธีดำเนินการ

1. ประชาสัมพันธ์ถึงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดการและการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหัวสระให้กับประชาชนภายในหมู่บ้านได้ทราบ
2. ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหัวสระ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลจาก บร.1-12 โดยวิธีการ ออกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ และข้อมูลมือสองจากทางราชการ เพื่อทำการประเมินโครงการ
4. ใช้ CIPP Model มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลกองทุนหมู่บ้านหัวสระ
5. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่จะต้องเขียน เพื่อทำเป็นสารนิพนธ์
6. ลงมือเขียน และประเมินผลตามแนวทางในการประเมินโครงการในรูปแบบการทำสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหัวสระว่า
ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด
2. ได้ทราบว่าเงินกองทุน 1 ล้านบาทของหมู่บ้านหัวสระว่ามีการลงทุน สร้างงาน สร้างราย
ได้ เพื่อพัฒนาอาชีพของสมาชิกผู้กู้ และสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคีในหมู่บ้านหัวสระ
มากน้อยเพียงใด และสมาชิกนำเงินที่ขอกู้ไปดำเนินการตามโครงการที่ขอกู้อย่างไร
3. เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการบริหารจัดการกองทุนและหลัง
การจัดตั้งกองทุนว่ามีปัญหาอะไรบ้างเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข
กองทุนหมู่บ้านหัวสระให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต เพื่อจะได้สร้างศักยภาพ
ของชุมชนที่เข้มแข็ง



บทที่ 2

ปริทรรศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมิน และหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ

- นโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ คือ

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน และท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่า และภูมิปัญญา

ของตนเอง

3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน และชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
5. กระจายอำนาจในท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตย พื้นฐาน

- หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 9 ประการคือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการ

พัฒนา

4. การติดตาม การประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน
5. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยภูมิปัญญาของตนเอง
7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
8. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
9. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

- วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

- ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 (เพิ่มฉบับที่ 2 พ.ศ.2544)
3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง (เพิ่มฉบับที่ 2 พ.ศ.2544)

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติมีระเบียบดังนี้

- 1) ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” มีชื่อย่อว่า กทบ.
- 2) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกก็ได้
- 3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

3.1 คาย

3.2 ลาออก

3.3 เป็นบุคคลล้มละลาย

3.4 คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

3.5 เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

3.6 ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4) การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

5) คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

5.1 กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหาร

5.2 กำหนดแผนการจัดหา และการจัดสรรเงินทุน

5.3 จัดทำร่างกฎหมาย

5.4 กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับ

5.5 ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน

5.6 ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

5.7 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน

5.8 ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ

5.9 รายงานผลการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรค อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

5.10 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองมีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

1) เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ

3) ศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน

4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงนโยบายการจัดตั้ง และการบริหาร

5) ดำเนินการ และประสานงานกับส่วนราชการ และองค์กรต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อม

6) จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากร

7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ

8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการ

9) ดำเนินการและรายงานผลต่อคณะกรรมการในด้านการบริหารกองทุน

10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

11) ดำเนินการอื่นใด ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียน สามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
3. วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ดังนี้

1. เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
6. ไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษในคดีอาชญากรรม
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริงสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการ เริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืน

2. เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง

3. ความพร้อมในการจัดทำระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้วคณะกรรมการกองทุนและประชาชนต้องร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหาร โดยความเห็นชอบ

4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบตรวจสอบการมอบหมายหน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

5. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้วต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการระบบ และบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง โดยในครั้งนี้นี้รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้ทางหมู่บ้านมาทำการบริหารและจัดการเงินจำนวน 1 ล้านบาท เพื่อให้การดำเนินการจัดตั้งเงินกองทุนหมู่บ้านเกิดประโยชน์ต่อชุมชน และทุกครัวเรือนในหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา จึงได้ดำเนินการร่างระเบียบว่าด้วยเงินกองทุนหมู่บ้านขึ้นเพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ สำหรับการปฏิบัติของสมาชิกในหมู่บ้าน ซึ่งจะทำให้กองทุนของหมู่บ้านมั่นคง และยั่งยืน และจะส่งเสริมให้เศรษฐกิจของครัวเรือนภายในหมู่บ้านและประเทศชาติดีขึ้น

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1) ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้าน

ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านหัวสระ เลขที่ 133 หมู่ที่ 5 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา

2) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- 2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิก
- 2.2 เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น
- 2.3 เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 2.4 เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม

3) แหล่งที่มาของกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- 3.1 เงินที่ได้รับจากการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาล
- 3.2 เงินกู้ยืม
- 3.3 ดอกหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกองทุน
- 3.4 ค่าธรรมเนียมเรียกเข้า
- 3.5 เงินค่าหุ้นของสมาชิกกองทุน
- 3.6 เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กร
- 3.7 เงินฝากสัจจะหรือเงินรับฝากอื่นๆ

4) คุณสมบัติของสมาชิก

- 4.1 เป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในหมู่บ้านหัวสระเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนจัดตั้งกองทุน
- 4.2 เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม
- 4.3 เป็นผู้ที่มีพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- 4.4 เป็นผู้ที่มีคณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- 4.5 อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์กองทุน
- 4.6 มีเงินหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น แต่ไม่เกิน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด

5) การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- 5.1 ยื่นใบสมัครต่อคณะกรรมการกองทุน

5.2 ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 4 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านได้ปีละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มหรือองค์กรชุมชน

- 5.3 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลได้เข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

6) สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

- 6.1 ตาย
- 6.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการ
- 6.3 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

- 6.4 ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้เข้าร่วมประชุม
 - 6.5 จงใจฝ่าฝืนระเบียบกองทุน
 - 6.6 จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
 - 6.7 นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
 - 6.8 มีลักษณะหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 4
- (รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

6. การพิจารณาเงินกู้

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้
2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ ต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท
3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบ
4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กองทุนกำหนด
5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝาก และเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
6. กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา
7. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาเงินกู้ยืมเงินให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้

8. ผู้กู้มิได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินให้คณะกรรมการมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยได้ทันที

ในส่วนการพิจารณาเงินกู้กรณีกองทุนหมู่บ้านห้วสระ มีเกณฑ์สำหรับพิจารณาเงินกู้ดังนี้

1. การขอกู้เงินเพื่อไปพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้างรายได้ ลดรายจ่าย สมาชิกกู้ได้ไม่เกิน 20,000 บาท และต้องมีสมาชิกของกองทุนค้ำประกัน 4 คน และให้ผู้กู้ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

2. กรณีสมาชิกผู้กู้ขอกู้เกินกว่า 20,000 บาท แต่ต้องไม่เกิน 50,000 บาท ทางคณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณา

3. การขอกู้เพื่อไปบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนนั้นให้ทำสัญญาได้เพียงคนเดียว และกู้ได้ไม่เกิน 3,000 บาท กำหนดระยะเวลาในการส่งคืนเงินกู้ไม่เกิน 30 วัน

7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพท์ โมเดล (CIPP Model)

- รูปแบบการประเมินแบบชีพท์ โมเดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม จัรัสพันธ์และคณะได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพท์ โมเดล” ในหนังสือชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา (2545 : 89-90) ดังนี้

แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพท์ โมเดลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อการนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ

สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ใช้ในการประเมินแบบชีพท์โมเดลออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

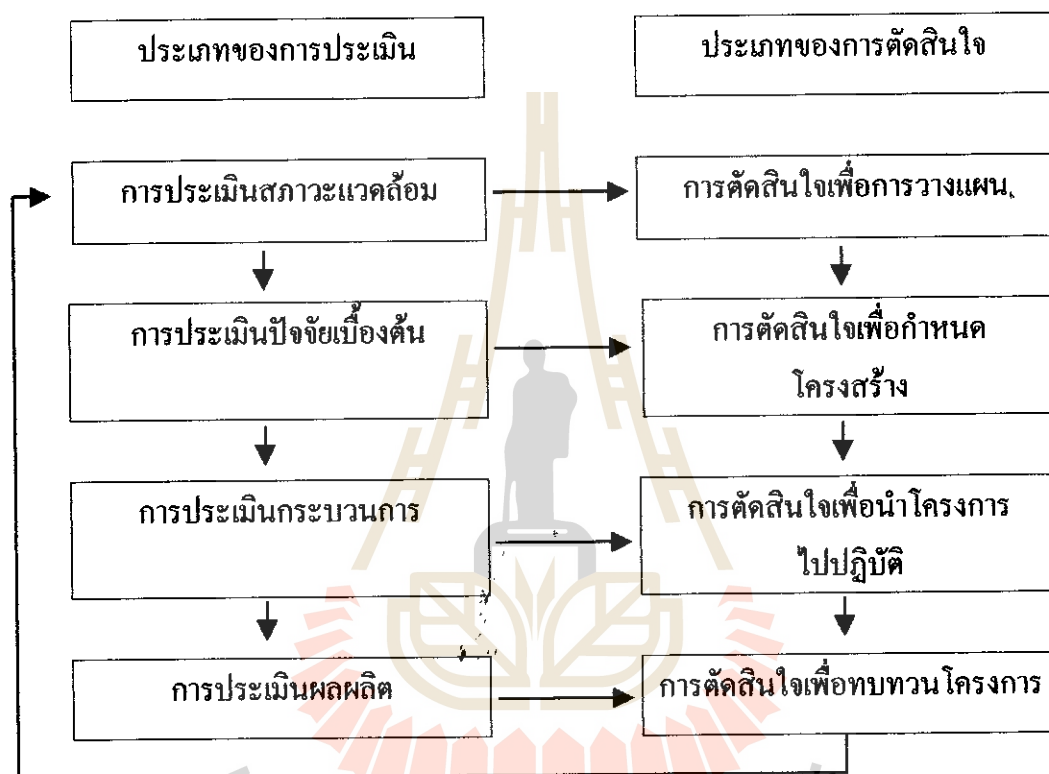
1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ประเด็น ปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากรรวมทั้งเทคโนโลยี และแผนการของการดำเนินโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ และพิจารณาในประเด็นของการขยายผลขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

สตฟเฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจ และประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจดังแผนภูมิ



แผนภูมิ : ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมิน และการตัดสินใจของสตฟเฟิลบีม

(โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, ทบวงมหาวิทยาลัย)

8. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

หนังสือพิมพ์มติชน(ฉบับวันที่ 30 กรกฎาคม 2545 :8) ซึ่งสรุปได้ว่า กองทุนหมู่บ้านในความหมายทางสังคม คือ เครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารจัดการกองทุนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน สำหรับความหมายทางการเมือง คือ นโยบายเชิงรูปธรรมที่เกิดผลอย่างรวดเร็วทั่วถึงและบูรณาการโดยไม่จำกัดพื้นที่และไม่แบ่งพรรค ไม่แบ่งพวก หวังผลระยะยาวกับการกลับมาเข้าพวกเข้าพรรคเดียวกัน และในการจัดตั้งกองทุนนั้นก่อให้เกิดจุดเด่น คือ สิทธิในการรับเงินกองทุนดังกล่าวขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่กองทุน ซึ่งแตกต่างจาก

กองทุนอื่น ๆ เช่นกองทุน SIF หรือกองทุน กขค. ขึ้นอยู่กับ อบค. นอกจากนั้นกองทุนหมู่บ้านจะได้รับเงินช้าหรือเร็วก็ขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนของตนเอง ส่วนจุดด้อย คือ ระยะเวลาในการกู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัดของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพและวัตถุประสงค์การกู้เงินแม้ว่าเจตนาของรัฐบาลต้องการให้เกิดการหมุนเวียน แต่อาจไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้กู้ และอาจเป็นกับดักแก่ผู้กู้ที่ต้องหันไปกู้เงินนอกระบบ เพื่อให้ทันเวลาใช้คืนกองทุนเพราะเกรงจะเสียสัญญา

หนังสือพิมพ์มติชน (ฉบับวันที่ 5 สิงหาคม 2545 :10) ซึ่งสรุปได้ว่า จำนวนเงิน 1 ล้านบาทที่ให้ทางสมาชิกผู้ไปนั้นมีแนวโน้มหนี้สูงมาก เนื่องจากผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ ปัญหาหลักคือระยะเวลาในการใช้คืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย 1 ปี เร็วเกินไป ส่วนใหญ่ชาวบ้านใช้เงินกู้สำหรับลงทุนเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ซึ่งรายได้จากการขายผลผลิตมาชำระหนี้ อาจไม่ทันกำหนดชำระหนี้ได้ หลายโครงการที่เขียนเสนอมาก็ไม่ตรงกับความจริง แต่รัฐบาลกลับเพิ่มมาตรการเข้มงวด โดยเพิ่มดอกเบี้ยและค่าปรับสูงขึ้นอีก ทั้งที่ความสามารถชำระคืนอยู่แล้ว และปัญหาอีกด้านคือ ในการบริหารงานของคณะกรรมการคือ การทำสัญญาที่ล่าช้า เพราะมีระเบียบขั้นตอนและเอกสารที่ต้องทำความเข้าใจมาก และปัญหาทางด้านจำนวนเงิน 1 ล้านบาท ไม่พอต่อความต้องการของราษฎร



บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

- วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินเชิงระบบ และเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำมาเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองนี้ได้ใช้รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's) หรือที่เรียกว่าชีพฟ์โมเดล มาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ซึ่งการประเมินเชิงระบบนี้มี 4 ระบบ (ดังที่ได้กล่าวแล้วใน ข้อที่ 7 บทที่ 2)

เมื่อนำชีพฟ์โมเดลมาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้าน สามารถแสดงรายละเอียดได้ตามแผนภูมิ 3.1 ต่อไปนี้



หน่วยการ ประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
ระดับหมู่บ้าน	C1 – ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน C2 – สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน C3 – สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน C4 – วัฒนธรรมและประเพณี C5 – โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร C6 – ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น C7 – โครงการพัฒนาที่ผ่านมา C8 – ความเข้มแข็งของชุมชน	I1 – นโยบายรัฐบาลระเบียบแนวทางปฏิบัติจากส่วนกลาง (ปรัชญา วัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ การประเมินความพร้อม ระเบียบต่างๆ) I2 – การประชาสัมพันธ์(ระดับประเทศ/ระดับจังหวัด/ระดับอำเภอ) I3 – คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ I4 – คณะกรรมการกองทุน (การได้มา,คุณสมบัติ I5 – การเตรียมความพร้อม/สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่	PC1 – การจัดทำระเบียบกองทุน (ทุกระเบียบ) PC2 – การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุน PC3 – ระเบียบบัญชีกองทุน PC4 – กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน PC4.1 – การรับสมัคร PC4.2 – การหมดสภาพ PC4.3 – ประเภทสมาชิก PC4.4 – การทำทะเบียนสมาชิก PC5 – กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน PC5.1 – การคัดเลือกผู้กู้ PC5.2 – การจัดทำเอกสาร	PD1 – จำนวนสมาชิกกองทุน PD2 – จำนวนผู้ได้เงินกู้ PD3 – ยอดเงินที่ให้กู้ PD4 – จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด PD5 – ยอดเงินชำระคืนตามกำหนด PD6 – กองทุนสะสม(ความเคลื่อนไหว) PD7 – การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ PD8 – ทักษะคติของชุมชนต่อกองทุน (กรรมการ,กิจกรรมต่อ PD9 – การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้

หน่วยการ ประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
		คณะกรรมการ กองทุน I6 – เงินกองทุน 1 ล้านบาท I7 – เงินกองทุน สะสมอื่น ๆ ตาม ระเบียบกองทุน I8 – บัณฑิตกอง ทุนหมู่บ้าน	ประกอบการกู้ PC5.4 – การรับ ชำระหนี้ PC6 – การส่ง เสริมการใช้เงินกู้ PC6.1 – การแนะ นำวิธีการทำ ธุรกิจ PC6.2 – การช่วย หาตลาด PC7 – การตรวจ สอบการใช้เงินกู้ PC8 – การจัดทำ รายงานของคณะ กรรมการและเผย แพร่ผลดำเนิน งาน PC9 – การจัด สรรผล ประโยชน์ PC10 – การสร้าง เครือข่ายการ เรียนรู้ โดยนัก ศึกษากองทุน และกิจกรรม อื่นๆ	PD10 – ความ สามารถในการ พึ่งพาตนเอง PD11 – ความ เข้มแข็งของชุมชน ที่เกิดจาก กองทุนหมู่บ้าน

หน่วยการ ประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
ระดับรายบุคคล (ผู้รู้)	C9 – อาชีพเดิม (หลักและรอง)	I9 – จำนวนเงินกู้ ที่ได้รับอนุมัติ	PC11 – การใช้ จ่ายเงินกู้	PD12 – ผลที่ได้ ตามวัตถุประสงค์
	C10 – สมาชิกใน ครอบครัว	I10 – จำนวนเงิน ลงทุนนอกเหนือ	PC12 – การหา ความรู้เพิ่มเติม	ประสงค์ของ การเรียนรู้
	C11 – สภาพการ อยู่อาศัย	จากเงินกู้	PC13 – การหา ตลาด	PD12.1 – ผล โดยตรง
	C12 – รายได้ของ ครอบครัว	I11 – สถานที่ใน การประกอบ	PC14 – การทำ บัญชีให้จ่ายเงิน	PD12.2 – ผล โดยอ้อม
	C13 – หนี้สิน ของครอบครัว	I12 – วัตถุประสงค์		
		I13 – ความรู้และ ทักษะในการ ประกอบอาชีพ		
		I14 – จำนวนแรง งาน		
		I15 – วัตถุประสงค์		

แผนภาพ 3.1 การใช้ชีพพีโมเดลในการประเมินโครงการ

- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองมีระเบียบวิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ มากมาย กระบวนการแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญต่อการประเมินโครงการ ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีความหมายดังนี้

ประชากร (population) คือ กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งอาจเป็นบุคคลกลุ่มบุคคลองค์การ หน่วยการปกครอง หรืออาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต (วิจัยชุมชน,2545)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) คือ กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร
2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จ. นครราชสีมา ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 655 คน มีจำนวนครัวเรือน 122 ครัวเรือน ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ใช้แบบ บร.1 – บร.12 มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากจำนวนประชากรทั้งหมดโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลคิดเป็นร้อยละ 50 ของครัวเรือนทั้งหมด คือ 60 - 70 ครัวเรือน และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นใช้การจดบันทึก จากการสังเกต สัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถาม

- ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้ทำสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบซิปป์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีการประเมิน 2 ระบบ คือ

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้รู้แต่ละราย

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ประกอบด้วย

ตัวแปรที่ศึกษา (Variable) หมายถึง สิ่งที่ผู้ประเมินต้องศึกษา สนใจที่จะวัดเพื่อให้ได้ข้อมูล และเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงค่าได้

ตัวแปรที่ศึกษาสำหรับการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

- ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความคิดเห็นของคณะกรรมการในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน แนวความคิดและทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A ที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. ตัวชี้วัด คือ ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้นจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2545) ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1) บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่น ๆ ได้แก่

1.1 ความยากจนของประเทศ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

1.3 ภาวะขาดดุลการค้าของประเทศ

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.5 ความเดือดร้อน และการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

1.7 ค่านิยมในกระแสด้านวัฒนธรรม และสินค้าจากต่างประเทศ

2) บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพป่าและหนองน้ำสภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน ตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปรตามดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 สภาพปัจจุบัน

2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

2.4 ด้านวัฒนธรรม

2.5 ความเข้มแข็งของชุมชน

2.6 โครงการพัฒนาที่ผ่านมา

- 2.7 ผู้นำชุมชนการรวมกลุ่ม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
- 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
 - 2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
 - 2.5 ผู้สมัครขอกู้
3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
- 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
 - 3.3 การรับชำระหนี้
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การช่วยเหลือตลาด
4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
- 4.1 จำนวนผู้กู้
 - 4.2 ยอดเงินให้กู้
 - 4.3 จำนวนผู้กู้ที่ได้
 - 4.4 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - 4.5 การขยายกิจการของผู้กู้
 - 4.6 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ในท้องถิ่น
 - 4.7 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็ง
 - 4.8 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
 - 4.9 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
 - 4.10 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ
 - 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

- ความรู้ความสามารถของผู้กู้ และครอบครัว
- ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
- หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- หนี้ภายนอกของระบบของผู้กู้
- อาชีพหลักของผู้กู้
- รายได้ของครอบครัว
- ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

- 2.1 เงินที่กู้มาได้
- 2.2 เงินอื่นๆ
- 2.3 สถานที่ และวัตถุดิบ
- 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
- 2.5 กำลังทำงาน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

- 3.1 การทำการกิจการดูวิธี
- 3.2 การหาตลาดที่ดี
- 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 3.4 การทำบัญชี
- 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน

4. ตัวชี้วัดผลผลิต ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

- 4.1 รายได้เป็นเงิน
- 4.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
- 4.3 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
- 4.4 ผู้กู้ได้ทำการกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 4.5 ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง
- 4.6 ผู้กู้มีศักยภาพ และมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเอง
- 4.7 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้นมีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของ

หน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้นเงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นค่าใช้จ่ายนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

- เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนที่ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือวิจัยที่จะต้องใช้อย่างถูกต้องซึ่งในที่นี้คือตัวของผู้วิจัยเองมาทำหน้าที่ในการวัด โดยใช้หู และตาเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตาม ฝ่าสังเกตพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้อไว้ป้องกันการลืมสิ่งที่ได้จากการสังเกต การเก็บข้อมูลด้วย การสังเกตควรใช้เวลาในการสังเกตช่วงสั้น ๆ ไม่ควรให้นานเกินไป และควรมีผู้ร่วมสังเกตอย่างน้อย 2 คน รูปแบบของการสังเกตแบ่งได้ 2 แบบ คือ

ก. การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนโดยตัวผู้สังเกต หรือผู้วิจัยเอง

ข. การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแล้วมาเล่าให้ผู้สังเกตหรือผู้วิจัยฟังในภายหลัง

2. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนา แต่เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ผู้สัมภาษณ์ที่ดีจะต้องเป็นผู้ฟังมากกว่าที่จะพูดเสียเอง เครื่องมือการสัมภาษณ์จะเป็นแบบเดียวกับการสังเกต ผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมการและเตรียมตัวให้พร้อม ต้องไม่ทำให้บรรยากาศ การสัมภาษณ์เคร่งเครียดโดยใช้เหตุ และควรแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ว่าต้องการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ไปใช้ทำอะไร และจะเกิดประโยชน์ในด้านใด

3. แบบสอบถามและแบบสำรวจ เครื่องมือวิจัยประเภทนี้ประกอบด้วย

ก. แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ให้ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบโดยการทำเครื่องหมายเพื่อแสดงว่า ใช่ - ไม่ใช่ เห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย มี - ไม่มี แบบตรวจสอบรายการมีข้อคำถามเป็นแบบถูก - ผิด

ข. แบบสำรวจ (Inventory) เครื่องมือวิจัยแบบนี้ให้ผู้ตอบทำเครื่องหมายเลือกเช่นเดียวกับแบบ Checklist แตกต่างกันตรงที่แบบสำรวจจะถามเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

ค. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือวิจัยที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการเก็บข้อมูล อาจเป็นแบบให้เขียนตอบ กรอกข้อความสั้น ๆ หรือตอบยาว ๆ หรือเป็นแบบ Checklist ผสมกับแบบ Inventory (วิจัยชุมชน, 2545)

4. การจัดเวทีประชาคม โดยการเชิญชวนชาวบ้านเพื่อมาร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

และในส่วนของแบบรายงานที่เป็นส่วนหนึ่งของการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่

- 1) แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- 2) แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- 3) แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคนที่มติดองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง)
- 4) แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- 5) แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง)
- 6) แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง)
- 7) แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
- 8) แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- 9) แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- 10) แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- 11) แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
- 12) แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)
- 13) แบบเก็บข้อมูลมือสอง ได้แก่ กชช2ค. จปฐ. และแผนพัฒนาหมู่บ้านและตำบล

- การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพนั้นได้ทำการเก็บจากเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการตามแบบต่าง ๆ และแบบรายงานที่ได้กำหนดไว้มีดังนี้

กำหนดข้อมูลเพื่อใช้ประเมินโครงการ

ข้อมูล (Data) คือ ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมายหรือเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ตอบคำถามของประเด็นที่ต้องการประเมิน (การประเมินเพื่อพัฒนา,2545) และในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองมีวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน

วิธีดำเนินการ คือ ศึกษาและรวบรวมข้อมูล เรียกว่า ข้อมูลมือสอง ได้แก่ กชช2ค. จปฐ. และแผนพัฒนาหมู่บ้านและตำบล

- บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

วิธีดำเนินการ คือ - ศึกษาเกณฑ์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

- โดยการออกสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างของประชากร คือ 50% ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน และสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำของหมู่บ้าน

- บร.3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

วิธีการดำเนินการ คือ ทำการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกองทุนและไม่ได้เป็นสมาชิกของกองทุน คือ 50% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

- บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน

วิธีดำเนินการ คือ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของกองทุน สัมภาษณ์กรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุน

- บร.5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

วิธีดำเนินการ คือ โดยการจัดประชุมร่วมกันกับประธานกรรมการกองทุนและผู้นำหมู่บ้านเพื่อหารือในการจัดเวทีประชาคม โดยแจ้งถึงวัตถุประสงค์ในการจัดการประชุม และทำการกำหนดวันที่ที่จะจัดเวทีประชาคม

- บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

วิธีดำเนินการ คือ โดยการจัดประชุมระหว่างสมาชิกผู้กู้เงิน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และแจ้งถึงวัตถุประสงค์ในการจัดการประชุมครั้งนี้

- บร.7 แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งทางชุมชนในทัศนะของประชาชน

วิธีดำเนินการ คือ โดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านภายในหมู่บ้านประมาณ 50% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

- บร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

วิธีดำเนินการ คือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวบ้านถึงวิธีการทำพริกแกง และจากเอกสารต่างๆ

- บร.9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์

วิธีดำเนินการ คือ โดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

- บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน

วิธีดำเนินการ คือ ครั้งที่ 1 จัดสัมมนาสรุปบทเรียนระดับหมู่บ้าน โดยเชิญคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเข้าร่วมสัมมนาครั้งที่ 2 บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านในตำบลโคกสูง ร่วมกันจัดสัมมนาสรุปบทเรียนเป็นภาพรวมของตำบล

- บร.11 แบบศึกษาเจาะลึกรายการหนี้

วิธีดำเนินการ คือ โดยการสัมภาษณ์สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านทั้ง 54 ราย และทำการเก็บข้อมูลเป็นระยะ ๆ

- บร.12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

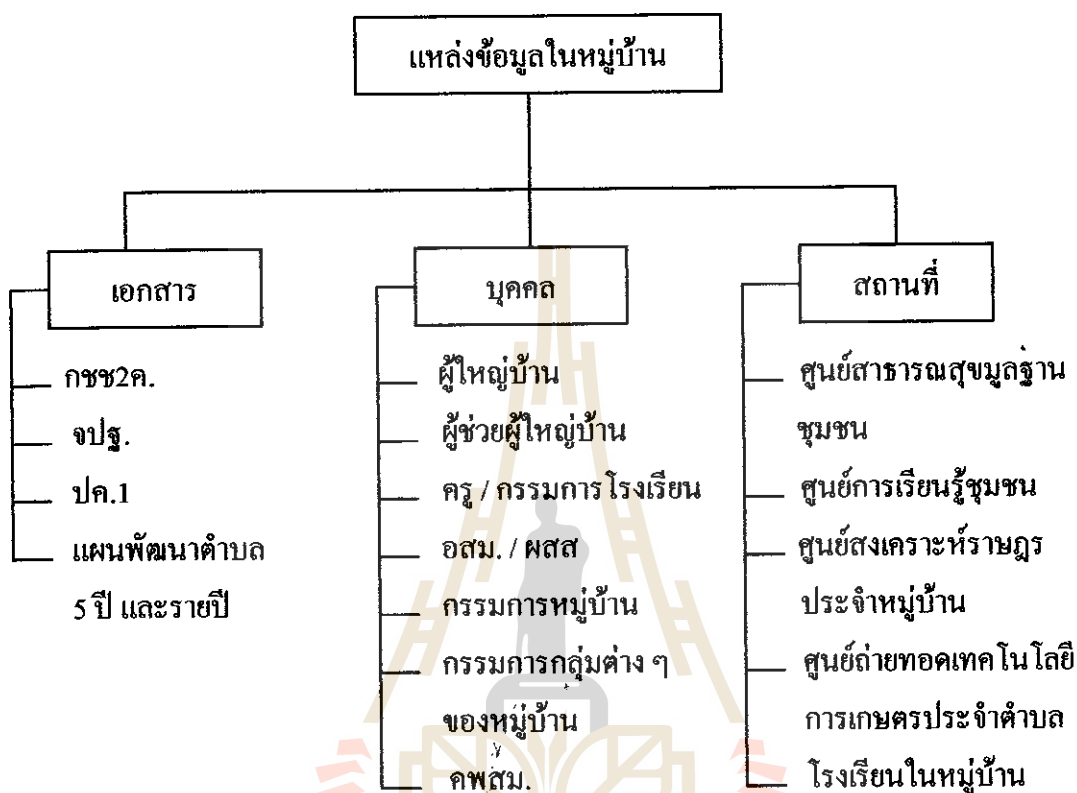
วิธีดำเนินการ คือ โดยการจัดเวทีประชาคมร่วมกันของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และผู้นำชุมชนต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชนระดับตำบลโดยใช้กระบวนการของ AIC

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งของข้อมูลดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล หมายถึง แหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคน เอกสารวัตถุหรือสถานการณ์ ที่สามารถให้ข้อมูลตามตัวชี้วัดที่กำหนด เพื่อใช้ตอบประเด็นคำถาม โดยจะต้องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการนั้น ๆ ซึ่งแหล่งของข้อมูล ประกอบด้วย

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเลือกใช้ข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว เช่น เอกสารหลักฐาน จดหมายเหตุ บันทึกต่าง ๆ ซึ่งการนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลนี้มาใช้จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อมั่นของข้อมูล ที่จะสามารถตอบคำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ(การประเมินเพื่อพัฒนา,2545)



- การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เมื่อได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แล้ว สามารถนำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ได้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ ซึ่งสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข แล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านห้วยสระได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นค่าสถิติที่แสดงจำนวนในลักษณะของความถี่ของข้อมูลที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกันอย่างง่าย ๆ

2. ค่าร้อยละ (Percentage) เป็นค่าสถิติพื้นฐานที่นำมาเปรียบเทียบกับที่แสดงว่ากลุ่มเป้าหมายคิดเป็นเท่าไรโดยอาศัยฐานข้อมูลที่มีฐานเท่ากับ 100 (การประเมินเพื่อพัฒนา,2545)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนประชากรทั้งหมดภายในหมู่บ้านห้วยสระสามารถนำมาคำนวณหาค่าร้อยละได้ดังนี้

เพศ	จำนวนคน	คิดเป็นร้อยละ
ชาย	305	$\frac{305}{655} \times 100 = 47$
หญิง	350	$\frac{350}{655} \times 100 = 53$
	รวม	100

จากการคำนวณแสดงให้เห็นจำนวนประชากรภายในหมู่บ้านห้วยสระสามารถคิดเป็นร้อยละได้ดังนี้ จำนวนประชากรเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 47 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 53 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 เป็นเรื่องของผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ ตามกรอบความคิดทฤษฎี ชิพพ์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นการรายงานตอนที่ 1-4 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการทั้ง 4 ประการซึ่งมี 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ตอนที่ 4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตอนที่ 5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการได้แก่

5.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย 4 ข้อ เพียงใด

5.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวาง การบรรลุเป้าหมายของกองทุน

5.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

5.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

ซึ่งทางผู้วิจัยจะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญดังนั้นสำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ทำวิจัยไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี-เลว” ได้ ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจนควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสินค่า

ตอนที่ 1

ผลการประเมินบริบทชุมชน

1. ผลการประเมินบริบทชุมชนสามารถแบ่งได้ 2 ระดับของผลการประเมินบริบทชุมชน ดังนี้

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ข้อมูลที่ได้นำเสนอในที่นี้เป็นข้อมูลที่ได้สรุปจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (ฉบับวันที่ 4 พฤษภาคม 2545: 3) ซึ่งมีความว่า

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างประกาศทำสงครามกับความจน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจเกือบทุกแผนต่างมุ่งกำจัดความยากจน แต่ความจนก็ยังดำรงอยู่คู่สังคมไทยอย่างเหนียวแน่น แม้จะลดลงบ้างในช่วงเศรษฐกิจฟองฟูเป็นฟองสบู่ แต่จำนวนคนจนก็กลับเพิ่มขึ้นมาอีกนับล้าน เมื่อฟองสบู่แตก

ผลการศึกษาวิถีชีวิตคนตกงานในชนบท โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ สกว. พบว่าคนที่ตกงาน และต้องกลับไปใช้ชีวิตในบ้านเกิดรู้สึกกลุ้มใจ เครียด และคิดมาก เพราะไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ อาชีพแรกที่ทำหลังตกงาน คือทำนาและรับจ้างทั่วไป แต่ประสบปัญหามากกว่าเดิม เพราะการผลิตสมัยใหม่ใช้ทุนสูง แต่ผลผลิตต่ำ และขายไม่ได้ราคา

คนตกงานที่กลับบ้านเกิด ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือใด ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง หน่วยงานประกันสังคมก็ไม่ได้ติดต่อจึงเข้าใจว่าเมื่อตกงานแล้ว การประกันสังคมก็หมดสิทธิไปโดยปริยาย กลุ่มผู้ตกงานรู้สึกว่าเป็นพลเมืองชั้นที่ 3 พอมีพอกินไปวัน ๆ

ผลการศึกษาวิจัยที่ผ่าน ๆ มา ความหวังของชาวไร่ชาวนาที่อยากให้ลูกหลานได้เรียนสูง ๆ เพื่อให้สามารถขยับสถานะภาพของตนให้สูงขึ้น ไม่ต้องจมปลักอยู่กับวัฏจักรแห่งความยากจนเหมือนกับปู่ย่าตายายและพ่อแม่ เป็นความหวังที่ริบหรี่เต็มที เพราะอาชีพการทำเกษตรรายย่อย หรือรับจ้างทั่วไปไม่มีรายได้พอที่จะส่งเสียให้ลูกหลานได้เรียนสูง ๆ ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก

แม้แต่ในช่วงที่เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศดีขึ้น รายได้ต่อหัวของประชากรสูงมากขึ้น แต่ความยากจนโดยเปรียบเทียบกลับมีปัญหารุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อช่องว่างของรายได้ของคนรวยกับคนจนห่างกันมากขึ้นทุกขณะชาวชนบทมากมายต้องทิ้งไร่นา อพยพเข้าไปหางานทำในเมือง บางคนขายแรงงาน บางคนต้องขายตัว ศักดิ์ศรีของมนุษย์จึงเป็นแค่วาทะธุ ๆ ในรัฐธรรมนูญ

ความยากจนกลายเป็นวงจรอุบาทว์ หรือจนติดคาน เพราะการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม และเพราะลูกหลานคนจนไม่มีโอกาสได้เล่าเรียนสูง ๆ ส่วนมากจบการศึกษาแค่ระดับประถมศึกษา เช่นเดียวกับพ่อแม่และปู่ย่าตายาย จึงกลายเป็นคนงานไร้ฝีมือค่าแรงงานต่ำ หลายคนกระเสือกกระสนจำนองจำนำที่นาเพื่อไปขายแรงงานในต่างประเทศ ก็ถูกซ้ำเติมด้วยการดักจู่จากกลไกของอำนาจรัฐ

ตารางที่ เส้นความยากจนสัดส่วนและจำนวนคนจน

ปี	เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)	สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	จำนวนคนจน (ล้านคน)
2531	475	32.6	17.9
2533	522	27.2	45.3
2535	600	23.2	13.5
2537	636	16.3	9.7
2539	737	11.4	6.8
2541	878	13.0	7.9

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

: ประมวลผลโดยกองประเมินผลการพัฒนา ศสช.

ตารางที่ จำนวนคนจนมาก จนน้อย และเกือบจน

ปี	จนมาก	จนน้อย	เกือบจน
2531	12.0	5.9	5.0
2533	9.5	5.7	4.8
2535	8.2	5.2	4.9
2537	5.5	4.1	3.9
2539	3.7	3.2	3.7
2541	4.4	3.6	3.7

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

: ประมวลผลโดยกองประเมินผลการพัฒนา ศสช.

หมายเหตุ : จนมาก คือ คนที่มีรายได้ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเส้นความยากจน

จนน้อย คือ คนที่มีรายได้ระหว่างร้อยละ 80-100 ของเส้นความยากจน

เกือบจน คือ คนที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจน ร้อยละ 20

ตารางที่ สัดส่วนคนจนจำแนกตามภูมิภาค

ปี	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	กรุงเทพฯและปริมณฑล
2531	26.6	32.0	48.4	32.5	6.1
2533	22.3	23.2	43.1	27.6	3.5
2535	13.3	22.6	39.9	19.7	1.9
2537	9.2	13.2	28.6	17.3	0.9
2539	6.3	11.2	19.4	11.5	0.6
2541	7.6	9.1	24.0	14.6	0.6

ตารางที่ จำนวนคนจน จำแนกตามอาชีพ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2541

อาชีพ	จำนวน (ล้านคน)			สัดส่วน (%)		
	2537	2539	2541	2537	2539	2541
1. เกษตรกร	5.02	4.02	4.41	52.0	58.7	55.4
1.1 เจ้าของที่ดิน	4.38	3.47	3.70	45.4	50.7	46.5
1.2 ผู้เช่าที่ดิน	0.64	0.55	0.71	6.6	8.0	8.9
2. คนงานเกษตร	1.25	0.86	1.14	13.0	12.6	14.3
3. ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต	0.9	0.73	0.75	9.3	10.7	9.4
4. เสมียน/พนักงาน	0.2	0.11	0.19	2.1	1.6	2.4
5. อาชีพอื่นๆ	2.28	1.12	1.49	23.6	16.4	18.4
รวม	9.65	6.84	7.95	100	100	100

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทย มีวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 3.5 แสนแห่ง ในจำนวนนี้กว่าร้อยละ 99 เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) คือมีการจัดการไม่เกิน 200 คนต่อแห่ง ส่วนใหญ่ของ SMEs ไทย มีปัญหาสภาพคล่องต่ำ มาตรฐานทางบัญชีไม่เป็นที่ยอมรับ ขาดแคลนแหล่ง

เงินทุน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีทุนจดทะเบียนต่ำ สินทรัพย์ขนาดเล็ก ทำให้ SMEs ส่วนใหญ่ขาดหลักประกันในการกู้เงิน จากสถาบันทางการเงินเอกชน

นโยบายแนวทางการช่วยเหลือของภาครัฐบาล กระทำผ่านกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา มีการใช้สินเชื่อผ่านสถาบันทางการเงินพิเศษ ได้แก่ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งการค้ำประกันสินเชื่อ ผ่านบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) (“บทความทางธุรกิจ” : บริษัทศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์จำกัด, 2545)

ในช่วงปี 2544 – 2549 กระทรวงอุตสาหกรรมได้จัดทำแนวนโยบายของกระทรวงฯ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นโยบายของรัฐบาล และบทบาทภารกิจของกระทรวงอุตสาหกรรมไว้ดังนี้

มาตรการเร่งด่วนระยะสั้น

1. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เร่งรัดการจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาและศักยภาพท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยกระทรวงอุตสาหกรรมจะร่วมสนับสนุนในด้านความรู้สมัยใหม่ เทคนิคการผลิตและการบริการจัดการ รวมทั้งการทำตลาด เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาด ทั้งในและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่าย
2. ร่วมผลักดันการจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและเล็ก ร่วมแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรม ด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัท ด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) เน้นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน พร้อมกับการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ สนับสนุนการนำเครื่องจักรมาจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการเพิ่มทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการเดิม เพิ่มโอกาสทางเลือกด้านแหล่งเงินให้ผู้ประกอบการใหม่ อันจะช่วยสร้างและรักษาฐานการผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออก
3. ให้ความช่วยเหลือเพื่อลดต้นทุนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม โดยจัดบริหารปรึกษาแนะนำเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิต การบริหารจัดการ การลดต้นทุนพลังงาน การประหยัดพลังงาน และการใช้พลังงานทดแทน
4. สนับสนุนการแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรม ด้วยการส่งเสริมการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักร เพื่อให้สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ในการกู้ยืม ผลักดันความร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์เพื่อสนับสนุนสินเชื่อแก่ SMEs เร่งปรับโครงสร้างการบริการ เพิ่มสาขาและเพิ่ม

ชี้ความสามารถในการวิเคราะห์สินเชื่อ พร้อมทั้งลดอัตราดอกเบี้ยของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม
ขนาดย่อม (บอย.)

5. เร่งปรับโครงสร้างภาษี เพื่อช่วงลดต้นทุน และข้อเสียเปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย

6. ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยโรงงาน และมาตรฐานอุตสาหกรรมให้ทันสมัย เอื้อต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม

7. เร่งรัดการดำเนินงานเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งด้านการผลิต การจัดการและการตลาดให้บังเกิดผลอย่างแท้จริง และต่อเนื่อง

8. พัฒนาสมรรถนะบุคลากร และองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยภาคอุตสาหกรรม และด้านระบบการจัดการตามมาตรฐานสากล เช่น ISO 9000, ISO 18000 และ HACCP เป็นต้น เพื่อให้มีศักยภาพ พร้อมรองรับการปรับตัวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการรายใหม่ ๆ ในธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดเล็ก สำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่ใช้ความรู้เป็นพื้นฐาน

9. กำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบ และเตรียมความพร้อมรับการเปิดเสรีทางการค้า ทั้งจากข้อตกลง WTO AFTA และกลุ่มเศรษฐกิจอื่น ๆ รวมทั้งการค้า การลงทุน และการวิเคราะห์ผลกระทบตามข้อตกลงภายใต้กรอบข้อตกลง และความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้านการค้า การลงทุน และการวิเคราะห์ผลกระทบตามข้อตกลง ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

มาตรการระยะยาว

1. ปรับโครงสร้างการผลิตในภาคอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทักษะฝีมือศักยภาพในการผลิตและการตลาด และการใช้วัตถุดิบในประเทศ ให้สมดุลกับการพึ่งพาจากต่างประเทศ

2. เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน และเชื่อมโยงอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ที่จะก่อให้เกิดผลต่อเนื่องต่อการปรับโครงสร้างการผลิตภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานของประเทศ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบเชื่อมโยงของอุตสาหกรรม

3. สร้างความแข็งแกร่งให้กับอุตสาหกรรม ที่ประเทศไทยมีศักยภาพการพัฒนา และมีฐานความรู้ความชำนาญสูง โดยส่งเสริมให้ไทยเป็นแหล่งผลิตอาหาร และแปรรูปเกษตรอุตสาหกรรม ที่มีคุณภาพของโลก

4. พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก ให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือการวิจัย และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา รวมทั้งผลักดันให้เกิดเครือข่ายสารสนเทศ เกี่ยวกับปัจจัยการผลิตและการตลาด และส่งเสริมให้ SMEs ดำเนินกิจการค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

5. ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงิน รวมถึงการสนับสนุนการจัดตั้ง และการดำเนินงานของกองทุนร่วมทุน ตลอดจนการค้ำประกันสินเชื่อ เพื่อพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดเล็กโดยจัดทำแผนพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดเล็ก ให้เข้าถึงแหล่งสินเชื่อ และเพิ่มปริมาณสินเชื่อ SMEs รายย่อยตามความจำเป็น

6. สนับสนุน และการกำหนดมาตรฐานเพิ่มมูลค่าเพิ่มสินค้าอุตสาหกรรม สนับสนุนเพิ่มผลผลิตภาคอุตสาหกรรม เพื่อการแข่งขัน และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตรวมอุตสาหกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 2.5 ต่อปี รวมทั้งสร้างเครือข่ายและขบวนการเพื่อการพัฒนาปัจจัยหลักที่เป็นเงื่อนไขของความสำเร็จในการเพิ่มผลผลิต เช่น พัฒนาบุคลากร เพิ่มขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นต้น

7. สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในท้องถิ่นชุมชนและภูมิภาค ให้เกิดธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีระบบการจัดการที่เข้มแข็ง และนำไปสู่การพัฒนาตามระบบบริหารคุณภาพที่ยั่งยืน โดยพัฒนากลุ่มอาชีพในท้องถิ่น ส่งเสริมการผลิตสินค้าไทย สร้างเครื่องหมายสินค้าท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนการจัดระบบพื้นที่อุตสาหกรรม ในรูปนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ ที่มีศักยภาพจะพัฒนาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศ โดยส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเข้าไปตั้งโรงงานอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม

8. ส่งเสริมการรับช่วง และการเชื่อมโยงการผลิตระหว่างกิจการอุตสาหกรรม ในลักษณะของกลุ่มอุตสาหกรรม เพื่อให้มีการสนับสนุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกัน และเชื่อมโยงธุรกิจชุมชนที่เข้มแข็งกับธุรกิจอุตสาหกรรม ตลอดจนจัดตั้งกลุ่มอุตสาหกรรมที่สามารถแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกันได้ และเป็นพันธมิตรกัน (Industrial Cluster)

9. กำกับดูแลสถานประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงภัย และมีมลภาวะสูง สนับสนุนให้ย้ายไปยังเขตประกอบการอุตสาหกรรม โดยลดภาษีของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม ให้ได้เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ตลอดจนส่งเสริมและผลักดันการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม มาใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยเน้นการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม เช่น ปรับปรุงมาตรฐานการจัดการมลพิษทางอากาศ ควบคุมคุณภาพอากาศให้สารมลพิษต่าง ๆ อยู่ในพิกัดมาตรฐาน บังคับกฎหมายอย่างเข้มงวด กับกิจการที่

เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ และส่งเสริมการผลิตที่สะอาด รวมทั้งให้องค์กรท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม ในการกำกับดูแลสถานประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม ผ่านระบบการจัดการที่โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

10. พัฒนาระบบสารสนเทศภาวะอุตสาหกรรม และกฎระเบียบมาตรการทางการค้า และการส่งออก ให้เชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึง ระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค รวมถึงองค์กรที่เป็นกลไก บริหารส่วนระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างระบบข้อมูลเตือนภัย และเป็นข้อมูลเพื่อการปรับตัวได้ทันสถานการณ์

11. เร่งรัดการจัดตั้งสถาบันอิสระ เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในแต่ละ สาขา ได้แก่ สถาบันผลิตภัณฑ์ไม้และเครื่องเรือน สถาบันยาและเคมีภัณฑ์ สถาบันอุตสาหกรรม เชรามิกส์ และสถาบันอุตสาหกรรมพลาสติก

12. ส่งเสริมและขยายความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม และการลงทุนต่างประเทศ และ ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค เพื่อสร้างพันธมิตรทางการค้า และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และ จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ทั่วประเทศ มีกระบวนการประเมินผลการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่องโดยทาง ภาครัฐหันมาสนับสนุนนิคม SMEs อย่างจริงจัง

หลังจากเผชิญปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ส่งผลให้โอกาสการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ค่อยๆ ลดทำให้ภาครัฐหันกลับมาองถึงฐานรากเศรษฐกิจของประเทศ และมีการสนับสนุนธุรกิจ SMEs ด้วยการผลักดันแผนงานต่าง ๆ เช่น โครงการจัดตั้งนิคม SMEs พร้อมทั้งมีการปล่อยสินเชื่อผ่าน เครือข่ายสถาบันทางการเงินของภาครัฐ และมีการจัดเตรียมพื้นที่รองรับการลงทุน โดยโครงการที่ พร้อมดำเนินการในเรื่องนี้ มีดังนี้

1. นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์น ซีบอร์ด
2. นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค
3. นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน
4. นิคมอุตสาหกรรมหนองแค
5. นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้
6. นิคมอุตสาหกรรมราชบุรี
7. นิคมอุตสาหกรรมรัษฎบุรี
8. นิคมอุตสาหกรรมขอนแก่น
9. นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร / อมตะซิตี้

รัฐบาลได้เชิญชวนให้เอกชนเสนอโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม SMEs โดยต้องการให้ฐานการผลิต การค้า และบริการ มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ กำกับดูแลและการใช้ประโยชน์จากระบบสาธารณูปโภค รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกให้นิคมอุตสาหกรรมได้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด อุตสาหกรรมที่ภาครัฐพิจารณาเป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายมี 10 ประเภท ดังนี้

1. อุตสาหกรรมอาหาร
2. อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
3. อุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน
4. อุตสาหกรรมเซรามิกส์
5. อุตสาหกรรมเครื่องหนัง
6. อุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
7. อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์
8. อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ
9. อุตสาหกรรมที่ก่อหรืออาจให้เกิดปัญหาภาวะแวดล้อมหรือเคืองร้อนรำคาญ

10. อุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมสนับสนุนการค้าและบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น การรวบรวม กระจายสินค้า การบรรจุ การขนส่ง การแสดงสินค้า การซ่อมแซมปรับปรุง การวิจัยและพัฒนา การบริการโทรคมนาคม ระบบข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ในระยะ 5 เดือนแรกของปี 2545 (มกราคม-พฤษภาคม) ดุลการค้าของประเทศไทยเกินดุลมีมูลค่า 1,228 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนใหญ่ประเทศคู่ค้าสำคัญที่ไทยมีดุลการค้าเกินดุล ได้แก่ สหรัฐอเมริกาฮ่องกง สหภาพยุโรป สิงคโปร์ และแอฟริกา

ส่วนการขาดดุลการค้าของประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่ประเทศที่ไทยขาดดุลการค้า นั้น ได้แก่ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ตะวันออกกลาง เกาหลีใต้ จีน ไต้หวัน ออสเตรเลีย ยุโรปตะวันออก และอเมริกาใต้ (<http://moc.go.th/thai/db/economic/bot.htm>)

ก่อนวิกฤติเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นในปี 2540 ดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาของไทยขาดดุลมาโดยตลอด เนื่องจากประเทศมีการนำเข้ามากกว่าการส่งออก ทำให้ดุลการค้าขาดดุล สำหรับในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจระยะ 3 ปีที่ผ่านมา ทางเราได้ปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราเป็นระบบลอยตัว จนเป็นผลให้ค่าเงินบาทอ่อนค่าลง ซึ่งส่งผลดีต่อการส่งออกเพื่อหารายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ประกอบกับเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญที่ขยายตัวต่อเนื่อง

ถ้าหากการส่งออกชะลอตัวมากกว่าที่คาด ขณะที่การนำเข้าเร่งสูงขึ้น ย่อมส่งผลโดยตรงต่อภาวะการเกินดุลการค้า และดุลบัญชีเดินสะพัดให้ลดลง อาจถึงขั้นขาดดุลได้ในที่สุด ดังนั้น นับเป็น

ความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงสถานะการเกินดุลในทั้ง 2 บัญชี อย่างน้อยในระดับพอสมควรต่อไป เนื่องจากหากประเทศไทยประสบภาวะเงินทุนไหลออกผนวกกับการชำระหนี้สินของภาครัฐและเอกชน จนส่งผลให้ดุลการชำระเงินขาดดุลด้วยแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศ รวมถึงความสามารถในการชำระหนี้ของประเทศต่อเนื่องถึงค่าเงินบาทและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด

- เสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ หากไทยประสบกับภาวะขาดดุล 3 บัญชี ซึ่งได้แก่ขาดดุลงบประมาณ ขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และขาดดุลการชำระเงิน นับเป็นการซ้ำเติมความพยายามพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศ เพราะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่สืบเนื่องมาจากการชะลอตัวของการส่งออก จะนำไปสู่การชะลอตัวในภาคการผลิต โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนประมาณ 75% ของมูลค่าการส่งออกรวม และอาจนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของภาวะการว่างงาน การปรับลดการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการลงทุนของภาคเอกชน ดังนั้น บทบาทในการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยใช้งบประมาณขาดดุล ภาครัฐจึงควรเข้ามาชดเชย แต่ทว่ามีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณและการก่อหนี้ภาครัฐที่มีอยู่ในระดับสูง จึงย่อมส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ได้สรุปและคัดดองมาจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ชื่อว่า “หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน” (ดอกสะเบง.2545:7) ซึ่งมีความว่า

ประเทศไทยเป็นเมืองเกษตรกรรม ที่สืบสานอาชีพนี้ สืบต่อมาจากบรรพชนมานานแสนนาน โดยใช้ทรัพยากรดินเป็นปัจจัยในการผลิต จากการที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในการใช้ทรัพยากร หรืออาจเป็นผลจากความเจริญที่รุนแรงและรวดเร็วในการผลิตการเกษตรที่เน้นในปริมาณมากกว่าคุณภาพ มันได้กลายเป็นมหันตภัยที่บีบคั้นเข้ามาสร้างความเสียหายให้กับภาคเกษตรกรรม หรือแม้แต่ สภาพแวดล้อมอันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์โลก โดยที่พวกเขาเหล่านั้นไม่รู้ว่ามีจورากำลังคร่าชีวิตของลูกหลานที่เกิดขึ้นในอนาคต ทั้งเศรษฐกิจและสังคม เมื่อผืนดินที่เป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีพนั้นเสื่อมสภาพ จะเห็นได้ว่า พื้นที่ประเทศไทย 321 ล้านไร่ ปัจจุบันสภาพพื้นดินที่เหมาะสมในการเพาะปลูกและการเกษตรเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น ที่เหลือไว้ได้ขนาดนี้ เนื่องจากว่า วิสัยทัศน์ของผู้บริหารบ้านเมืองในยุคก่อนเมื่อ 40 กว่าปีที่แล้ว ได้มองเห็นความสำคัญในการรักษาทรัพยากรดิน ให้ได้มีอายุยืนยาวที่จะให้ประชากรไทยได้ใช้ประโยชน์เก็บเกี่ยวกินต่อไปในภาคหน้า ก็เลยตั้งหน่วยงานหนึ่งในส่วนราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อทำหน้าที่อนุรักษ์ดินและน้ำ โดยให้ชื่อว่า “กรมพัฒนาที่ดิน”

ในช่วงระยะเวลาการปฏิบัติงานของกรมพัฒนาที่ดิน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นรูปแบบในการเปิดทองหลังพระ เพราะว่า งานอนุรักษ์นั้น ไม่ค่อยที่จะเห็นผลออกมาแบบทันทีทันใด ต้องใช้เวลา จึงจะค่อยมองเห็นว่าได้ผลตามที่ตั้งเป้าเอาไว้ แต่พอถึงตอนนั้น คนเขาก็ลืมว่า “กรมพัฒนาที่ดิน” ทำอะไรไว้

อย่างไรแล้วแต่ ก็มีหลายหลากกิจกรรมและโครงการที่ออกมาเป็นรูปธรรมอย่างเช่น การพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ พัฒนาทุ่งสัมฤทธิ์ จากพื้นดินเสื่อมโทรม ให้เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สามารถผลิตอาหารเลี้ยงพลโลกได้ หรือไม่ก็โครงการ “หมอดิน” ที่เข้าไปร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกให้ประชากรได้รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรดิน โดยใช้คำขวัญว่า “พัฒนาที่ดินสู่รากหญ้า...นำพาเกษตรไกล”

ผลกระทบต่อประชากรในประเทศและภายในสังคมไทย ซึ่งสามารถแยกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

- พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทย
- ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดิน
- สถานการณ์มลพิษทางน้ำ
- อัตราการเกิดคดี

ตารางที่ พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย

หน่วย : ล้านไร่

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย*
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออก	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
รวมทั้งประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

หมายเหตุ : * พื้นที่ถูกทำลายตั้งแต่ปี 2504 –2541

ที่มา : ส่วนศูนย์ข้อมูลกลาง กรมป่าไม้

ตารางที่ 1 ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดินของภาคต่าง ๆ

ระดับความรุนแรง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั่วประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.0
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.3
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(53.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.20	320.69

หมายเหตุ : 1) รุนแรงปานกลาง พื้นที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูกพืชไร่ พืชสวน ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า

2) รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตรต้องมีการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเคร่งครัด

3) รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะสมต่อการเกษตร ควรกันไว้ปลูกป่า / ไม้ยืนต้น

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 2 สถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 - 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง				
ออกซิเจนละลายน้ำ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
บีโอดี (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 4.0	6.2	3.1	2.8
แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง				
ออกซิเจนละลายน้ำ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	1.2	0.9	1.3
บีโอดี (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 4.0	2.0	2.4	2.0
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิกรัม)	-	10,000	41,000	2,400

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ อัตราการเกิดคดี (จำนวนรายต่อประชากร 100,000 คน)

ประเภทความผิด	2539	2540	2541
1. คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ (รับแจ้ง)	13.44	13.86	15.36
2. คดีชีวิต ร่างกายและเพศ (รับแจ้ง)	39.07	40.59	43.66
3. คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ (รับแจ้ง)	82.57	86.34	106.46
4. คดีรัฐเป็นผู้เสียหาย (จับได้)	503.03	513.20	586.96

ที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลที่ได้นำเสนอในที่นี้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความเดือดร้อน และเป็นหนี้สินของประชาชน ซึ่งนำมาจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (ฉบับวันที่ 3 กรกฎาคม 2545 : 9) ซึ่งมีความว่า

นายไพศาล กุวลัยรัตน์ เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เปิดเผยว่า ส.ป.ก. มีหน้าที่จัดสรรที่ดินเขตปฏิรูปให้เกษตรกรที่มีปัญหาเข้าทำประโยชน์ ปัจจุบัน นอกจากสามารถออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 จำนวน 19.49 ล้านไร่ ใน 66 จังหวัด ให้กับเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ และอยู่ระหว่างการสอบสวนสิทธิเพื่อมอบให้อีก 29.32 ล้านไร่แล้ว แผนการช่วยเหลือและส่งเสริมอาชีพที่ได้ดำเนินการควบคู่ไปนั้น ส่งผลให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปมีรายได้เพิ่มขึ้นและหนี้สินลดลง โดยในปี 2541/42 เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยสุทธิ 61,842 บาท หนี้สิน 15,165 บาท ขณะที่ปี 2530/31 เกษตรกรมีรายได้เพียง 23,591 บาท หนี้สิน 18,469 บาท ทางส.ป.ก. ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาผู้บริหารทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานในปี 2545 ในวันที่ 1 ก.ค. 45 โดยตั้งแต่ ส.ป.ก.ก่อตั้งมาเป็นเวลา 27 ปี ได้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินไปแล้ว 69 จังหวัด เนื้อที่ 51.31 ล้านไร่ จัดสรรที่ดินให้กับรัฐและภาคเอกชน รวมเนื้อที่ 20.11 ล้านไร่ มีเกษตรกรได้รับประโยชน์ทั้งสิ้น 1.22 ล้านราย ซึ่งผลการดำเนินการของส.ป.ก. ถือว่าได้ผลน่าพอใจ แต่การส่งมอบหนังสืออนุญาตให้เกษตรกรยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากติดขัดปัญหาการทำแนวเขต การตรวจพื้นที่ป่าคั่นกรมป่าไม้ รวมทั้งรอผลสำรวจสภาพป่าของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ทำให้ ส.ป.ก. ไม่สามารถประกาศเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ใหม่เพิ่มเติมได้

เลขาธิการ ส.ป.ก. กล่าวว่า ส.ป.ก. ยังได้ติดตามตรวจสอบในแต่ละพื้นที่ที่ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินไปแล้ว มีเกษตรกรรายใดเข้าทำประโยชน์ด้วยตนเองบ้าง และมีผู้ครอบครองที่ดินรายใดไม่มีคุณสมบัติตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินบ้าง ทั้งนี้ เพราะที่ดินของรัฐที่ ส.ป.ก. จะจำแนกผู้ทำกินเหล่านี้ออกนอกพื้นที่ และทำการแก้ไขกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อให้สอดคล้องกับการจำแนกเขตที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์สูงสุด ลดความขัดแย้งของชาวบ้านในพื้นที่ที่ต้องการที่ดินทำกิน โดยจะเข้าสู่กระบวนการเช่าซื้อที่ดินต่อไป

ภาวะการมีงานทำและสวัสดิการแรงงาน
ตารางที่ 1 การมีงานทำและการว่างงาน ปี 2539 – 2542

หน่วย : พันคน

	2539	2540	2541	2542
ประชากรรวม	59,898	60,500	61,174	31,779
กำลังแรงงาน	32,324	32,780	32,596	32,911
การมีงานทำ	31,166	31,714	30,270	30,835
ภาคเกษตร	14,137	14,315	13,571	13,997
นอกภาคเกษตร	17,029	17,400	16,699	16,838
หัตถกรรม	4,651	4,644	4,577	4,611
ก่อสร้าง	2,649	2,502	1,633	1,402
การค้าและการธนาคาร	4,397	4,602	4,633	4,702
บริการและอื่นๆ	4,132	4,383	5,856	6,041
การว่างงาน	498	495	1,423	1,383
อัตราการว่างงานรวม (%)	1.54	1.51	4.37	4.20

ที่มา : รายงานการสำรวจแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : ปี 2539 – 2540 เป็นค่าเฉลี่ยของการสำรวจรอบ 1 (ก.พ.) และรอบ 3 (ส.ค.) ปี 2541-2542 เป็นค่าเฉลี่ยของการสำรวจรอบ 1 (ก.พ.) รอบ 3 (ส.ค.) และรอบ 4 (พ.ย.)

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ว่างงาน จำแนกตามพื้นที่

รอบการสำรวจ	จำนวนผู้ว่างงานที่ปรับค่าผลต่างตามฤดูกาล (ล้านคน)			
	เขตเทศบาล	เขตสุขาภิบาล	หมู่บ้าน	ประเทศ
รอบสาม-39	0.08	0.04	0.38	0.50
รอบหนึ่ง-40	0.09	0.06	0.34	0.49
รอบสาม-40	0.07	0.06	0.28	0.41
รอบหนึ่ง-41	0.19	0.09	0.76	1.04
รอบสาม-41	0.29	0.16	1.12	1.61
รอบหนึ่ง-42	0.29	0.12	0.82	1.21

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

: ประมวลผลโดยกองประเมินผลการพัฒนา สศช.

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ที่ผ่านมานั้น ตั้งอยู่บนหลัก ทฤษฎีการสร้างความทันสมัย (Modernization) ที่นำเสนอจากประเทศตะวันตก และใช้ต้นแบบ การพัฒนาของประเทศตะวันตกเป็นแม่แบบการดำเนินการ เริ่มจากการสร้างความทันสมัยให้แก่ ประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมและโลกาภิวัตน์ การสร้างผลผลิตในเชิงลบที่สำคัญหลายประการ พร้อม ๆ กัน ได้แก่

1. การสถาปนาระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ที่วางพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์แบบเมือง แม่ และเมืองบริวาร ทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาประเทศที่เป็นเมืองแม่ หรือศูนย์กลางของระบบ เศรษฐกิจทุนนิยมโลกมากขึ้น ทำให้ประเทศกลายเป็นตลาดนำเข้า สินค้าอุตสาหกรรมหนัก เช่น เทคโนโลยีที่มีราคาสูงและทำหน้าที่ผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมการประกอบชิ้นส่วนที่ใช้ แรงงานเป็นหลัก มีมูลค่าเพิ่มไม่สูงมากนัก แต่ก่อให้เกิดการขาดดุลการค้า การขาดเงินออมภายใน ประเทศ การมีหนี้กับต่างประเทศ และการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศมากขึ้น

2. ก่อให้เกิดโครงสร้างรัฐบาลแบบอำนาจนิยม ที่ประสานสัมพันธ์กับการผูกขาดระดับโลก เกี่ยวกับระบบผูกขาดอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง การมีระบบราชการที่ใหญ่โต ที่ประสานกับ ระบบอำนาจอิทธิพลทั้งในเมือง และชนบท ระบบวัฒนธรรมอำนาจนิยมแบบเจ้าขุนมูลนาย วัฒนธรรมนักเลงและระบบเจ้าพ่อท้องถิ่น

3. เกิดการพึ่งพาเทคโนโลยี ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าจากต่างประเทศ และไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องต้นทุนทางสังคม

4. เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาระหว่างเมืองกับชนบท ระหว่างการเกษตรกับอุตสาหกรรม ระหว่างคนจนกับคนรวย

5. การนิยมตะวันตก ทำให้คนไทยลืมคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ทอดทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. เกิดการพังทลายของสิ่งแวดล้อม และทรัพยากร จนเกิดการเสียหายสมดุลและความอุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรบนดิน ในดิน และในน้ำ

7. การพังทลายของเกษตรกรรมและชุมชนในชนบท ได้แก่ ปัญหาความยากจน การล่มสลายของเกษตรกรรายย่อย ทำให้ครอบครัวแตกแยก มีการอพยพย้ายถิ่น ปัญหาการขายแรงงาน ปัญหาโสเภณี

8. เกิดการเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรม ศิลธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงแบบแผนของวัฒนธรรมเดิม และสร้างวัฒนธรรมบริโภคนิยม ที่ไม่ก่อประโยชน์ทางสมองและสุขภาพ อาทิ สถานเริงรมย์ ยาเสพติด การพนัน การขายตัว

9. การรวมศูนย์ที่กรุงเทพฯ ทำให้การขยายตัวของกรุงเทพเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทิศทาง นำไปสู่การแก้ปัญหาการจราจร น้ำเน่า มลภาวะ และประชากรเพิ่มขึ้นเกิดเป็นชุมชนแออัด

10. เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยที่เกิดจากการดำเนินชีวิต

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างประเทศที่เข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้คนไทยเป็นจำนวนมากหันไปเอาแบบอย่างและทั้งวัฒนธรรมไทยไปเสียสิ้น คนไทยที่หันไปนิยมวัฒนธรรมต่างประเทศต่างพากันคิดว่า การประพฤติตามแบบอย่างวัฒนธรรมต่างประเทศนั้น เป็นเรื่องที่ทันสมัย

เมื่อหันมาดูในด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย ก็ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่า มีลักษณะไม่มั่นคงเลย ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล ปัญหาค่าของเงินบาทที่ตกต่ำลง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะเงินเฟ้อและฝืดอย่างรุนแรง ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2538 : 9)

ปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นี้ แก้ไขได้ถ้าคนในสังคมมีจริยธรรม หรือมีค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคม เพราะค่านิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม (อานนท์, 2515 : 119)

ค่านิยมกำลังได้รับความสนใจ ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของคน มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นอย่างมาก และเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพของคนในชาติ

วัฒนธรรม มี 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (material Cultural) ได้แก่ วัฒนธรรมที่เป็นแบบอย่างทางวัตถุ เช่น สิ่งประดิษฐ์ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Cultural) ได้แก่ แบบอย่างทางพฤติกรรมและแบบอย่างทางความคิด ความเชื่อต่าง ๆ เช่น บรรทัดฐานทางสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ค่านิยมอุดมการณ์ต่าง ๆ

สังคมแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภท เป็นของตนเองแตกต่างกันออกไป มีความเป็นตัวของตัวเองทางวัฒนธรรม

การเกิดความล่าช้าทางวัฒนธรรม เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เมื่อสังคมยอมรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นเข้ามานั้น จะรับวัฒนธรรมทางวัตถุได้เร็วกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ทำให้เกิดการปรับตัวไม่ทันกันระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุ กับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ โดยวัฒนธรรมทางวัตถุจะเปลี่ยนแปลงได้เร็วกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เพราะสาเหตุสำคัญคือ ผลประโยชน์ที่มีอยู่กับวัฒนธรรมเดิม ความกลัวการเปลี่ยนแปลงของคนในสังคม ความไม่กล้าการเปลี่ยนนิสัย ขาดการศึกษาความกลัวถูกกดดันทางสังคม และการหลีกเลี่ยงความไม่สบายใจที่จะตามมา เป็นต้น วัฒนธรรมทางวัตถุจึงเป็นที่ยอมรับของสังคม ก่อนวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ทำให้เกิดความสนับสนุนหนุนช่วยกันในสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต หรือไม่ต้องยึดติดกับวัตถุ หรือไม่ต้องยึดติดกับความเคยชิน หรือขนบธรรมเนียมประเพณีใด ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงได้ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงคนหรือกฎระเบียบที่ยึดถือ เช่น การที่คนในสังคมยอมรับรถยนต์เข้ามาใช้ แต่ถนนไม่เพียงพอ ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร ขาดความรู้ในการบำรุงรักษาเป็นต้น ทำให้เกิดอุบัติเหตุ สูญเสียทรัพย์สินเงินทองโดยไม่ใช้เหตุ (ชุดวิชาวิจัยชุมชน:2545)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากเดิมก่อนที่จะได้ชื่อว่า “หมู่บ้านหัวสระ” เมื่อประมาณ 150 ปี ที่ผ่านมามีวัดเก่า ๆ อยู่หนึ่งวัดโดยบริเวณรอบ ๆ วัดมีหนองน้ำ ทุ่งหญ้า ทุ่งนา อยู่เป็นจำนวนมาก และบริเวณรอบวัด

ชาวบ้านจะปลูกสร้างบ้านโดยลักษณะของบ้านเป็นไม้ มีใต้ถุน และบริเวณรอบบ้านจะเป็นป่า ซึ่งเรียกว่า “ป่าช้า”

คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้านนั้นจะเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย หลานชั่วอายุคน และอพยพมาจากหมู่บ้านใกล้เคียง คือ จากบ้านหนองออก บ้านระกาย ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จึงทำให้หมู่บ้านหัวสระมีจำนวนมากขึ้น ในอดีตชาวบ้านจะยึดอาชีพการทำนา ทำสวน ปลูกผักสวนครัว และรับจ้างทั่วไป เพื่อหารายได้มาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว สำหรับการขนส่งนั้นชาวบ้านจะใช้เกวียนเป็นพาหนะในการขนส่ง และจะใช้กระบุงที่ยาด้วยยางไม้ชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านเรียกว่า ชัน เพื่อป้องกันการรั่วไหลของน้ำเพื่อนำมาใช้อุปโภคบริโภค

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ประชากร

ชาวบ้านภายในหมู่บ้านมีจำนวนประชากรทั้งหมด 655 คน และมี 122 ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย 350 คน หญิง 305 คน ซึ่งสามารถแยกตามวัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

ประชากรวัย 1 วัน	- 3 ปีเต็ม	จำนวน 46 คน
3 ปี 1 วัน	- 6 ปีเต็ม	จำนวน 48 คน
6 ปี 1 วัน	- 12 ปีเต็ม	จำนวน 60 คน
12 ปี 1 วัน	- 14 ปีเต็ม	จำนวน 34 คน
15 ปี 1 วัน	- 18 ปีเต็ม	จำนวน 72 คน
18 ปี 1 วัน	- 50 ปีเต็ม	จำนวน 293 คน
50 ปี 1 วัน	- 60 ปีเต็ม	จำนวน 51 คน
60 ปี 1 วัน	ขึ้นไป	จำนวน 51 คน

สำหรับประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีฐานะยากจนไม่มีผู้อุปการะในหมู่บ้านมีทั้งหมด 37 คน และได้รับการสงเคราะห์จากรัฐบาลมีจำนวน 3 คน

ทำเลที่ตั้ง

หมู่บ้านหัวสระ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเส้นทางถนนโคกสูง - ขามทะเลสอ ตัดผ่านกิโลเมตร 21 เส้นทางหลวง 2198

อาณาเขตติดต่อ

หมู่บ้านหัวสระมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านมะม่วงพัฒนา หมู่ที่ 7 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองออก หมู่ที่ 10 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 4 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านลำโพง หมู่ที่ 13 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา

(ดังแสดงอยู่ในภาคผนวก ข)

สาธารณูปโภค สาธารณูปการภายในหมู่บ้าน

- ถนนภายในหมู่บ้าน

ในอดีตถนนภายในหมู่บ้านหัวสระนั้นเป็นดินทราย แต่ในปัจจุบันได้สร้างเป็นถนนลูกรัง ซึ่งสร้างเมื่อ พ.ศ.2516 มีความยาวทั้งหมด 1,500 เมตร และถนนภายในหมู่บ้านนั้นใช้ระบบคล้าย แบบตาราง คือ หมู่บ้านจะแยกเป็นกลุ่ม ๆ มีถนนซอยเข้าถึงและติดต่อกันได้ทั้งหมู่บ้าน

- โรงเรียนประจำหมู่บ้าน

โรงเรียนประจำหมู่บ้านได้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ของหมู่บ้าน ชื่อว่า “โรงเรียนวัดสว่าง อารมณ” เป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูทั้งหมด 5 คน มีนักเรียนทั้งหมด 91 คน ได้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2460 มีพื้นที่ทั้งหมด 14 ไร่ มีอาคารทั้งหมด 2 หลัง ที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนของนักเรียน และพื้นที่ส่วนกลางที่ใช้เป็นสนามกีฬาของโรงเรียนก็ใช้เป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนในเวลาที่มิเทศกาลด้วย เช่น วันสงกรานต์ การจัดการแข่งขันกีฬาภายใน หมู่บ้าน

- ประปาประจำหมู่บ้าน

ในอดีตชาวบ้านภายในหมู่บ้านหัวสระยังไม่มีน้ำประปาใช้ แต่จะนิยมนารดขึ้นใส่ตุ่มแล้วไปตักน้ำในสระที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน ทางรัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือโดยการจัดสรรงบประมาณในการสร้างประปาหมู่บ้าน โดยก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2540 ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน เป็นที่ที่เก็บกักน้ำจากสระน้ำเข้าไว้ในถังกรอง 1 ถัง และถ่ายจากถังกรองมาเข้าถังเก็บขนาดประมาณ 5,000 ลูกบาศก์ลิตร มีลักษณะเป็นถังเหล็กซึ่งเก็บไว้จ่ายน้ำลงมาให้ชาวบ้านภายในหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านมีน้ำใช้อย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดเวลา

- ไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน

สำหรับไฟฟ้านับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดแสงสว่าง ในอดีตชาวบ้านไม่มีไฟฟ้าใช้จะนิยมใช้ตะเกียงซึ่งใช้น้ำมันก๊าดเป็นเชื้อเพลิง เพื่อทำให้เกิดแสงสว่าง แต่ในปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาได้มีการผลิตกระแสไฟฟ้าขึ้นมาเพื่อความสะดวกสบายของประชาชน

สำหรับหมู่บ้านห้วยสระ หมู่ที่ 5 ไฟฟ้าได้เข้าสู่หมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ. 2519 ซึ่งทำให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น

- เกษตรกรรมของหมู่บ้าน

อาชีพหลักของชาวบ้านห้วยสระในปัจจุบันคือ การทำนา ทำสวน ไร่ข้าง ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะประกอบอาชีพการทำนาเป็นหลัก ซึ่งชาวบ้านจะนิยมทำนาดำและนาหว่าน สำหรับนาดำนั้นจะต้องใช้ต้นทุนที่สูง แต่จะให้ผลผลิตดี ส่วนนาหว่านใช้ต้นทุนต่ำ แต่จะให้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร สำหรับอาชีพทำสวนชาวบ้านจะนิยมปลูกต้นมะลิเพื่อนำดอกมะลิมาแปรรูปเป็นพวงมาลัยแล้วส่งขายตามท้องตลาด

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน / ชุมชน และการประกอบอาชีพ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนในหมู่บ้านห้วยสระจะผูกพันกับรายได้ทางการเกษตรคือจากการทำนา การทำสวน รายได้ส่วนใหญ่วที่ชาวบ้านจะได้รับก็ไดมาจากการขายข้าวที่เหลือจากการเก็บไว้กิน เมื่อหมดฤดูกาลการทำนาชาวบ้านจะเข้าไปทำงานในต่างจังหวัดซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 62 ครอบครัวมีจำนวน 183 คน และรายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัว โดยสรุปรวมทั้งหมดดังนี้

1,000 - 5,000 บาท	มี 2 ครอบครัว
5,001 - 10,000 บาท	มี 1 ครอบครัว
10,001 - 20,000 บาท	มี 12 ครอบครัว
20,001 - 30,000 บาท	มี 8 ครอบครัว
30,001 - 50,000 บาท	มี 37 ครอบครัว
50,001 - 100,000 บาท	มี 62 ครอบครัว

1.2.4 ระบบสังคมวัฒนธรรม

- ระบบเครือญาติ

ลักษณะความเป็นอยู่ของชาวบ้านห้วยสระส่วนใหญ่จะอาศัยโดยจะยึดระบบเครือญาติเป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 70 ส่วนอีกร้อยละ 30 จะเป็นคนภายนอกเข้ามาอยู่อาศัย ระบบสาหรณูปโภคในหมู่บ้าน มีไฟฟ้าใช้กันทุกหลังคาเรือน น้ำประปา เพื่ออุปโภคบริโภคมีครบทุกคาเรือน การคมนาคมสะดวกขึ้น

- ผู้นำและการเมืองการปกครอง

หมู่บ้านห้วยสระจะมีผู้นำชุมชนโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นหลักของชาวบ้านคือผู้ใหญ่บุญเลิศ ปล้องพุดชา และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคือ นายสมนึก รัตนอภิสิทธิ์ ซึ่งทั้ง 2 ท่านนี้เป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟัง ยกย่อง เป็นอย่างมาก เพราะถ้าภายในหมู่บ้านไม่มีผู้นำของหมู่บ้าน

บ้าน อาจจะส่งผลให้หมู่บ้านนั้นไม่มีการจัดระบบของหมู่บ้านที่ดี ซึ่งหน้าที่ของผู้นำ คือ เป็นผู้ที่เสียสละ ซึ่งสละทั้งเวลาและกายของตัวเองให้กับหมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ปกครองชาวบ้านให้ทุกคนดำรงชีวิตอย่างปกติสุข มีการดำเนินชีวิตที่เป็นระบบระเบียบ

- วัดและประเพณี

วัดถือเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งที่ชาวบ้านเข้าไปกราบไหว้บูชา และเป็นสถานที่ช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้ที่เข้าไปทำบุญ ให้มีจิตใจที่ดีขึ้น หมู่บ้านหัวสระนั้นไม่มีสถานที่ประกิจ หรือวัดประจำหมู่บ้าน แต่จะอาศัยวัดใกล้เคียงอีกหมู่บ้านหนึ่งคือ บ้านระงม วัดมีชื่อว่า “วัดสว่างอารมณ์” โดยจะตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านซึ่งระยะทางจากหมู่บ้านหัวสระถึงวัดจะประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งวัดสว่างอารมณ์จะมีพระทั้งหมด 15 รูป และมีเด็กวัด 1 คน ชาวบ้านภายในหมู่บ้านจะเข้าไปทำบุญที่วัดในวันสำคัญต่าง ๆ ในรอบหนึ่งปีดังนี้

เดือน มกราคม	ทำบุญประเพณี	วันขึ้นปีใหม่
เดือน กุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณี	วันเทศมหาชาติ
เดือน มีนาคม	ทำบุญประเพณี	งานประจำปี, วันมาฆบูชา
เดือน เมษายน	ทำบุญประเพณี	วันสงกรานต์, วันครอบครัว
เดือน พฤษภาคม	ทำบุญประเพณี	วันวิสาขบูชา
เดือน มิถุนายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือน กรกฎาคม	ทำบุญประเพณี	ประเพณีเรียกขวัญข้าว, วันเข้าพรรษา
เดือน สิงหาคม	ทำบุญประเพณี	วันแม่
เดือน กันยายน	ทำบุญประเพณี	วันปืยมหาราช, ทอดกฐิน
เดือน ตุลาคม	ทำบุญประเพณี	ตักบาตรเทโว, วันออกพรรษา, วันอาสาฬหบูชา
เดือน พฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี	วันลอยกระทง
เดือน ธันวาคม	ทำบุญประเพณี	วันพ่อ

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

ลักษณะบางประการทางด้านเศรษฐกิจ

- การมีหนี้สินของชาวบ้าน

ชาวบ้านภายในหมู่บ้านหัวสระจะประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้รายได้ของแต่ละครอบครัวแตกต่างกันด้วย จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านของแต่ละครอบครัวพบว่าชาวบ้านบางครอบครัวจะมีหนี้สินการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) กันเป็นจำนวนมาก ซึ่งทางธนาคารจะคิดดอกเบี้ยกับชาวบ้านในอัตราร้อยละ 12 บาทต่อปี โดยส่วนใหญ่

ชาวบ้านจะกู้ยืมเงินมาเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือ การทำนา การทำสวน และจะมีบางครอบครัวที่จะไปกู้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบ

- การมีที่ทำกินของตนเอง

ชาวบ้านภายในหมู่บ้านหัวสระจะประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การทำนา ทำสวน พื้นที่ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพโดยส่วนใหญ่จะเป็นที่ทำกินของตนเอง แต่จะมีบางครอบครัวที่ต้องเช่าคนอื่นเพื่อประกอบอาชีพ สำหรับค่าเช่าพื้นที่นั้นจากการสัมภาษณ์พบว่าในการทำนานั้นถ้าได้ข้าวจำนวน 30 กระสอบ จะต้องจ่ายเป็นค่าเช่าให้กับเจ้าของพื้นที่ทำกินเป็นจำนวน 9 กระสอบ

วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

ชาวบ้านภายในหมู่บ้านได้ยึดถือ และปฏิบัติตามระเบียบประเพณีต่าง ๆ สืบกันมาหลายชั่วอายุคน และประเพณีที่ชาวบ้านได้ปฏิบัติกันทุก ๆ ปี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งชาวบ้านจะร่วมมือร่วมใจกันทำบุญเลี้ยงพระกลางหมู่บ้าน จะมีการแต่งกายกันแบบไทย ๆ มีการสรงน้ำพระรดน้ำผู้ใหญ่ เพื่อขอพรจากท่าน และชาวบ้านจะมีการละเล่นต่าง ๆ เช่น การแข่งขันชักเย่อ ฟุตบอลหญิง ชาย วิ่งกระสอบ วันเข้าพรรษา ซึ่งเป็นวันที่สำคัญทางพุทธศาสนาชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรกันที่วัดในตอนเช้า และในตอนเย็นชาวบ้านจะนำรูป - เทียน ไปถวาย ประเพณีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคืองานประจำปีของวัดสว่างอารมณ์ ซึ่งจะจัดขึ้นในเดือนมีนาคมของทุก ๆ ปี โดยทางวัดจะจัดให้มีแสดงต่าง ๆ มากมาย เช่น การชกมวย การสอยดอกกลีบลพฤกษ์ การทอดผ้าป่า ซึ่งชาวบ้านระดมพัฒนา บ้านหัวสระ บ้านมะม่วงพัฒนา บ้านระงม จะร่วมมือกันเข้าไปช่วยเหลืองานที่วัด

ตอนที่ 2

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยภาพรวม ดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นโครงการที่กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เพื่อให้เศรษฐกิจเกิดความเข้มแข็ง ดังนั้นการที่จะพัฒนาประเทศจะต้องเข้าถึงหมู่บ้านหรือชุมชน ที่ส่วนมากประชากรเหล่านี้จะมีความสามารถ แต่ไม่มีโอกาสแสดงออก เมื่อรัฐบาลเล็งเห็นถึงจุดนี้ จึงเกิดโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่ง

ชาติขึ้น และเมื่อกองทุน 1 ล้านบาท ลงมาถึงทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 ก็ได้
รับการจัดสรรเงินกองทุนนี้ลงมา และประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเงิน
กองทุน และกฎระเบียบของกองทุน แต่หลังจากมีการดำเนินการไปได้ระยะหนึ่ง ประชาชนในหมู่
บ้านก็มีความเข้าใจมากขึ้น

2) เงิน 1 ล้านบาท ชาวบ้านภายในหมู่บ้านหัวสระได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่
28 มิถุนายน 2544 และได้รับโอนเงินเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2544 ณ. บัญชีเลขที่
06-4301-20-189113-4 มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 102 คน แต่ได้รับเงินกู้เป็นจำนวน 54 ราย รวมเป็น
เงินทั้งหมด 927,000 บาท คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาทต่อปี ชำระดอกเบี้ยวันที่ 5 ของทุกเดือน
เมื่อชาวบ้านได้รับเงินแล้วชาวบ้านได้นำเงินไปประกอบอาชีพต่าง ๆ คือ เลี้ยงสัตว์ จำนวน 18 ราย
รวมเงินกู้ 335,000 บาท และทำนาจำนวน 36 ราย รวมเงินกู้ 592,000 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านภายในหมู่บ้านได้แต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน วันที่ 28
มิถุนายน 2544 โดยมีตัวแทนจากส่วนกลางคือ ปลัด อบต.โคกสูง เข้าร่วมสังเกตการณ์โดยคณะ
กรรมการมีทั้งหมด 15 คน เป็นสตรี 8 คน เป็นชาย 7 คน มีรายชื่อดังนี้

1. นายพรม วัฒนา
2. นายเขียว งามโคกสูง
3. นางลำไผ่ หน่ยโคกสูง
4. นางสุกัญญา แซจอหอ
5. นายตุ้ แซจอหอ
6. นางประทุม กลมเพชร
7. นางสาวริราไพ เม่ากรุด
8. นางซ้อผกา ไตรโคกสูง
9. นางลำพึง ฐาตุจรัสกุล
10. นางสละ เม่ากรุด
11. นายบุญเลิศ ปล้องพุดชา
12. นายจิต ศิริสุข
13. นางบำรุง กองโคกสูง
14. นายสมทรง มุ่งพันธ์กลาง
15. นายชลอ ไม้โคกสูง

ซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. บริหารจัดการกองทุนฯ ตรวจสอบ กำกับดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน

2. ออกระเบียบข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุน

3. รับสมาชิก และจัดทำทะเบียนสมาชิก

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กำหนดหรือมอบหมายจากการสังเกตการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า การทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากคณะกรรมการขาดความสามัคคีไม่มีการแบ่งงาน และบริหารงานที่เคร่งครัด การทำงานของคณะกรรมการเกี่ยวกับเงินกองทุนจะเป็นการบริหารงานเพียงคนเดียว

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน ในการปล่อยเงินกู้ให้กับผู้กู้แต่ละรายผู้กู้ที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ก็จะนำเงิน ไปดำเนินการตาม โครงการที่ตนเองเสนอ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น ข้อเสียคือ ถ้ามีการนัดประชุมหมู่บ้าน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุมัติเงินกู้ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า การทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ของกองทุนหมู่บ้าน หักสระ หมู่ที่ 5 อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากเหรียญกษาปณ์เป็นผู้บริหารงานในทุก ๆ อย่างเพียงคนเดียว จึงทำให้บัญชีรายรับ รายจ่ายไม่ละเอียดเท่าที่ควร

3) อื่น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการของหน่วยระบบ A คือ การพิจารณาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านห้วยสระ หมู่ที่ 5 พบว่า ข้อบกพร่องของการอนุมัติเงินกู้ของหมู่บ้าน คือ คณะกรรมการจะไม่ให้ผู้กู้ที่มีความยากจน และสถานะทางการเงินที่ไม่ดีกู้ เพราะกลัวเงินจะสูญ ไม่ได้เงินคืนที่สำคัญไม่มีสมาชิกคนใดจะเซ็นประกันให้ ทำให้หมู่บ้านได้รับเงินไม่ทั่วถึง ส่วนมากคณะกรรมการจะอนุมัติเงินกู้ให้กับเครือญาติ และคนรู้จักของตนเองตามวงเงินกู้

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า เมื่อมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองนั้น ทำให้ชาวบ้านห้วยสระให้ความสนใจที่จะสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนโดยมีผู้สมัครเป็นสมาชิกทั้งหมด 102 คน และจำนวนเงินที่ชาวบ้านสามารถกู้ได้ คือ รายละ ไม่เกิน 20,000 บาทต่อคน

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า ชาวบ้านให้ความสนใจในการยื่นโครงการขอกู้เงินเป็นจำนวน 102 คน ทางคณะกรรมการได้พิจารณาและอนุมัติให้ผู้กู้ที่สามารถกู้ได้เป็นจำนวน 54 ราย ซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกที่ไม่ได้รับการอนุมัติจำนวน 48 ราย เกิดความไม่พอใจ และก่อให้เกิดการบาดหมางกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกผู้ที่ไม่ได้รับการอนุมัติ จึงทำให้ชาวบ้านขาดความสามัคคี จำนวนเงินที่สมาชิกขอกู้นั้นบางรายก็ได้้นำเงินไปประกอบอาชีพใหม่ ๆ แต่ก็มีบางรายที่กู้เงินไปเพื่อขยายกิจการของตนเองให้ดีขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็งมากขึ้น เพราะสมาชิกผู้กู้สามารถนำเงินไปลงทุนทำให้เกิดรายได้ และมีความสามารถที่จะนำเงินนั้นมาชำระคืนได้ทำให้เงินสะสมในกองทุนไม่สูญเปล่า

3.2 ทำให้สมาชิกในหมู่บ้าน ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ทำให้เกิดการเรียนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะคณะกรรมการ ได้เข้าใจในระบบการทำงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการว่าทำอย่างไรที่จะทำให้องค์กรมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

3.3 ทำให้หมู่บ้านมีการติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความรู้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการทำธุรกิจใหม่ ๆ หรือการหาตลาดเพื่อขยายธุรกิจของตนเอง

3.4 ทำให้สมาชิกภายในหมู่บ้าน เกิดความไม่พอใจคณะกรรมการ เพราะคิดว่าคณะกรรมการเล่นพรรคเล่นพวก และเครือข่าย

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้กู้ พบว่า สมาชิกโดยส่วนใหญ่จะนำเงินที่ขอกู้ไปประกอบอาชีพ แต่ก็มีบางรายที่ขอกู้แล้วนำเงินไปชำระหนี้ อาชีพโดยส่วนใหญ่ คือการทำนา จากการสัมภาษณ์สมาชิกผู้กู้ ผู้กู้โดยส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำนามาน้อยกว่า 2 ปี ซึ่งมีผลทำให้ผู้กู้สามารถนำเงินไปลงทุนได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงปัญหาต่าง ๆ แต่ก็มีบางรายที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อน จึงเป็นเหตุทำให้ผู้กู้เกิดความกล้าและไม่กล้าจะลงทุน เพราะว่าอาจจะประสบภาวะขาดทุนได้

2) รายได้ครอบครัว สมาชิกผู้กู้จะมีรายได้โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง จากการสังเกตและสัมภาษณ์สมาชิกผู้กู้พบว่า ผู้กู้ได้นำเงินที่ขอกู้ไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ทำให้ผู้กู้มีรายได้และมีการทำงานมากขึ้น

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุนหมู่บ้านห้วสระ หมู่ที่ 5 พบว่าผู้ขอกู้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ประมาณ 70% และผู้กู้บางส่วนไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ประมาณ 30% ผู้กู้ที่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ส่วนมาก จะนำเงินไปใช้ในการจัดหาวัสดุดิบ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของตนเพื่อทำให้ธุรกิจของตน เพื่อทำให้ธุรกิจของตนเองดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น รวมถึงสามารถจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นทำให้สมาชิกภายในชุมชนมีงานทำ และมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้ พบว่าจุดเด่นของการปล่อยเงินกู้ในแต่ละรายนั้น คือ มีบางส่วนที่ผู้กู้นำเงินที่ขอกู้ไปทำตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้มาจริง ๆ ส่วนมากจะประกอบอาชีพทำนา จุดด้อยคือ สมาชิกผู้กู้ไม่สามารถทำบัญชีรายรับ รายจ่ายได้ เพราะคิดว่าไม่มีความสำคัญ

2) อื่น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการของหน่วยระบบ B มีหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาแนะนำวิธีการทำบัญชีให้แก่ละหุ่มบ้าน ซึ่งจะมีตัวแทนจากคณะกรรมการเข้าร่วมอบรม คณะกรรมการจะนำความรู้ที่ได้รับมาสู่สมาชิกในหมู่บ้านด้วย เมื่อมีการนัดประชุมสมาชิก สมาชิกไม่ค่อยให้ความร่วมมือ คือ ไม่เข้าร่วมประชุมจึงไม่เห็นความสำคัญของการทำบัญชี

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง ผู้กู้สามารถบริหารงานในธุรกิจของตนเองเพิ่มมากขึ้น ธุรกิจมีการขยายตัว ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในครอบครัวและภายในหมู่บ้าน

2) ผลกระทบโดยตรง ผู้กู้ไม่ได้ขยายกิจการเพิ่มขึ้น เพียงแต่หาวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในการทำงาน เพื่อเพิ่มความสะดวกในการทำงาน

3) ผลกระทบโดยอ้อม ผู้กู้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้เพียงระยะเวลาหนึ่ง สาเหตุมาจากเงินที่ขอกู้มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ

ตอนที่ 3

ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ อาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่นำเงินไปดำเนินธุรกิจเป็นรายบุคคลไม่ได้มีการรวมกลุ่มกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

อาชีพการเกษตรได้ การทำนา เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู ปลูกผัก

- ปังจัญนำเข้า ได้แก่ เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ อาหาร โรงเรือน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
- กระบวนการ ได้แก่ วิธีการดำเนินการ ตั้งแต่เริ่มสร้างโรงเรือน ขุดบ่อปลา ทำแปลงผัก
- ผลผลิต ได้แก่ เมล็ดข้าวเปลือก ปลาโตเต็มที่ รายได้ กำไร

ตอนที่ 4

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดขึ้นจากตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้ากองทุน 1 ล้านบาท พบว่า

- นโยบายกองทุนของรัฐบาลที่ช่วยจัดสรรให้หมู่บ้าน เพื่อต้องการให้ชาวบ้านได้มีการลงทุนทำธุรกิจดำเนินการกิจการ เพื่อให้เกิดรายได้ ชาวบ้านพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง เพื่อศักยภาพของหมู่บ้าน

- เงิน 1 ล้านบาท จะยังคงอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งสมาชิกทุกคนมีสิทธิในการกู้ยืมเพื่อไปดำเนินการกิจการที่ตัวเองกำหนด

- คณะกรรมการหมู่บ้าน มีจำนวนทั้งหมด 15 คน การบริหารงานของคณะกรรมการจะเป็นการบริหารงานเพียงคนเดียว และการจัดทำระบบบัญชีนั้นจะไม่ละเอียดเท่าที่ควร เนื่องจากผู้จัดทำไม่มีประสบการณ์ในการทำบัญชี

4.2 ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ พบว่า

- การคัดเลือกผู้กู้ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการทั้ง 15 คน ที่ร่วมกันพิจารณาตามวงเงินที่ขอกู้ ซึ่งการอนุมัติเงินกู้จะอนุมัติได้ไม่เกินคนละ 20,000 บาท ซึ่งถ้ามากกว่านี้จะต้องมีการประชุม

- การจัดทำบัญชี คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหัวสระ ได้มีการจัดทำบัญชีในทุก ๆ สิ้นเดือน แต่การทำบัญชีของคณะกรรมการนั้นจะไม่ละเอียดเท่าที่ควร เพราะการจัดทำบัญชีของคณะกรรมการนั้น ไม่แสดงบัญชีรายรับ - รายจ่าย

4.3 ผลที่เกิดขึ้นจากตัวชี้วัดของผลผลิต

- จำนวนผู้กู้เงินในปัจจุบันมีจำนวน 54 คน เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 927,000 บาท มีผลกำไรจากอัตราดอกเบี้ย ณ ปัจจุบัน 83,430 บาท ภายในระยะเวลา 9 เดือน และคาดว่าเมื่อครบกำหนด 1 ปี กองทุนหมู่บ้านหัวสระจะมีกำไรมากกว่านี้ ซึ่งจากระเบียบกองทุนได้กำหนดการจัดสรรผลประโยชน์ดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ในอัตราร้อยละ 10
2. เป็นค่าดอกเบี้ย เงินฝากตั้งจะในอัตราร้อยละ 10
3. เป็นเงินประกันความเสี่ยงในอัตราร้อยละ 10
4. เป็นเงินค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุนในอัตราร้อยละ 20
5. เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุน ในอัตราร้อยละ 30
6. เป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์กองทุนหมู่บ้าน และการศึกษาในอัตราร้อยละ 10
7. เป็นเงินสำหรับค่าใช้จ่ายของกองทุน และอื่น ๆ ในอัตราร้อยละ 10

ตอนที่ 5

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1 ความสามารถในการดำเนินงานการจัดการกองทุนหมู่บ้าน

- การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหัวสระแล้วเสร็จตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน 2544
- คัดเลือกคณะกรรมการ 15 คน มีทั้งชาย - หญิง
- ร่างกฎระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน
- ได้รับอนุมัติเงิน โอนเงินเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2544
- รับสมัครสมาชิกกองทุนมีทั้งหมด 102 คน กู้เงินไปแล้ว 54 คนเป็นเงิน 927,000 บาท

5.2 กองทุนหมู่บ้านหัวสระมีการลงทุน สร้างงาน สร้างรายได้มีการพัฒนาอาชีพของผู้กู้ มีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี

- สมาชิกกู้เงินไปดำเนินกิจการ
- ด้านเกษตรกรรม 54 ราย
- สมาชิกมีรายได้สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัว
- มีการจ้างงานภายในหมู่บ้านเกิดขึ้น
- ลดปัญหาการออกไปทำงานนอกบ้าน
- ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้
- หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพที่สามารถต่อสู้กับภาวะเศรษฐกิจได้
- เกิดกิจการใหม่ขึ้นภายในหมู่บ้าน

5.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

- คณะกรรมการสามารถนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ และหาแนวทางในการแก้ไข เช่น สมาชิกส่งเงินล่าช้า การแก้ปัญหาคือ คณะกรรมการได้ดำเนินการติดตามเมื่อไม่มาชำระ ก็จะคิดเบี้ยปรับ แต่ถ้ายังไม่มาชำระก็อาจจะใช้การบังคับทางกฎหมายเข้าช่วย

- สมาชิกขาดการเข้าร่วมประชุม แนวทางแก้ไขก็จะมี การเซ็นชื่อสำหรับผู้ที่เข้าร่วมประชุม ถ้าบุคคลใดไม่มาเข้าร่วมประชุมเกิน 3 ครั้ง และบุคคลนั้นขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านทางคณะกรรมการก็จะมีผลอาจจะตัดสิทธิในการกู้ยืมเงินได้ ทางคณะกรรมการได้มีการสร้างแรงจูงใจโดยการมอบรางวัลให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมทุก ๆ ครั้งในสิ้นปี เช่น มีการแจกพัดลม แจกเสื้อ แจกนาฬิกา

บทที่ 5

อภิปราย และข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหัวสระ เป็นดังต่อไปนี้

1.1 เพื่อศึกษาความสามารถของคณะกรรมการในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหัวสระ หมู่ที่ 5 คณะกรรมการกองทุนมีการบริหารงานไม่เป็นระบบ คือ คณะกรรมการไม่มีการจัดสรรการแบ่งงานให้กับคณะกรรมการทั้ง 15 คน ได้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการกองทุน แต่ทางคณะกรรมการได้มอบหน้าที่ให้เหรียญกษาปณ์เป็นผู้รับผิดชอบงานทั้งหมด เช่น การจัดทำบัญชี การออกกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุน การชำระหนี้ของสมาชิก ถึงแม้การบริหารงานของคณะกรรมการ จะมีการบริหารงานเพียงคนเดียว แต่ทางคณะกรรมการก็สามารถดำเนินการบริหารไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้อง ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกองทุน และการให้เงินกู้กับสมาชิกกองทุน การจัดทำบัญชีของคณะกรรมการหมู่บ้านหัวสระ ไม่ละเอียดเท่าที่ควร เนื่องจากผู้จัดทำไม่มีความรู้ และประสบการณ์มาก่อน แต่ทางคณะกรรมการก็สามารถเรียกเก็บเงินกับสมาชิกผู้กู้ได้ทุกคน แต่ก็มีบ้างที่สมาชิกไม่มาชำระดอกเบี้ย แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาใหญ่เพราะมีเพียงส่วนน้อย

1.2 เพื่อศึกษากองทุนหมู่บ้านหัวสระ มีการลงทุน สร้างงาน สร้างรายได้ เพื่อพัฒนาอาชีพของสมาชิกผู้กู้ และสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคีในหมู่บ้านหัวสระ

สมาชิกในหมู่บ้านหัวสระ ได้ดำเนินการขอกู้เงินเป็นที่เรียบร้อย ซึ่งสมาชิกก็ได้นำเงินไปลงทุน เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่สมาชิกจะนำเงินไปลงทุนทางเกษตรกรรม แต่ก็มีสมาชิกบางคนที่ยกไปแล้วนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ เช่น นำเงินไปชำระหนี้อื่น ๆ ของตนเอง แต่สมาชิกก็สามารถชำระดอกเบี้ยได้ทุก ๆ เดือน หมู่บ้านหัวสระมีศักยภาพความเข้มแข็งของหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และต่อไปในอนาคตคงจะมีศักยภาพมากขึ้นกว่านี้

1.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการบริหารจัดการกองทุน และหลังการจัดตั้งกองทุน

ปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ การส่งเงินล่าช้าของสมาชิก แต่เมื่อสมาชิกนำเงินมาชำระทางคณะกรรมการก็จะคิดค่าปรับโดยสมาชิกไม่มีการคัดค้านใด ๆ สมาชิกขาดการเข้าร่วมประชุม คณะกรรมการก็ได้สร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิก ทำให้สมาชิกมีความตื่นตัว และปรับตัวเองใหม่ได้

2. วิธีดำเนินการ

1. ประชาสัมพันธ์ถึงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดการ และการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหัวสระให้กับประชาชนภายในหมู่บ้านได้ทราบ
2. ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของกองทุนหัวสระ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลจาก บร.1-บร.12 โดยวิธีการดังนี้
 - โดยการสัมภาษณ์ จากคณะกรรมการ ประธานกองทุน ผู้นำชุมชน เกี่ยวกับการได้มาซึ่งการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหัวสระ
 - โดยการสังเกต การทำงานของคณะกรรมการ ความสนใจของชาวบ้านที่มีต่อกองทุน ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ เพราะได้จากการพูดคุยจากชาวบ้าน และข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่เล่าสู่กันฟัง ตามทัศนคติ
 - จากข้อมูลมือสอง เช่น กชช2ค. จปฐ. ปค.1 และแผนพัฒนาตำบล 5 ปี และรายปี
4. ใช้ชีพชีพอเดลมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลกองทุนหมู่บ้านหัวสระ
5. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่จะต้องเขียน เพื่อทำเป็นสารนิพนธ์
6. ลงมือเขียน และประเมินผลตามแนวทางในการประเมินโครงการในรูปแบบการทำสารนิพนธ์

3. ผลการดำเนินงาน

1. ได้ทราบและเข้าใจกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหัวสระว่าดำเนินงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนด
2. ได้ทราบว่าเงินกองทุน 1 ล้านบาทของหมู่บ้านหัวสระได้มีการลงทุน สร้างงาน สร้างรายได้ เพื่อพัฒนาอาชีพของสมาชิกผู้กู้ และสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคีในหมู่บ้านหัวสระมากขึ้นเพียงใด และสมาชิคนำเงินที่ขอกู้ไปดำเนินการตามโครงการที่ขอกู้ได้อย่างไร
3. เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการบริหารจัดการกองทุน และหลังการจัดตั้งกองทุน ว่ามีปัญหอะไรบ้างเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง แก้ไขกองทุนหมู่บ้านหัวสระให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต เพื่อจะได้สร้างศักยภาพของชุมชนที่เข้มแข็ง

4. อภิปรายผล

จากระยะเวลา 10 เดือน ที่นักศึกษาได้เข้ามาทำการประเมินศึกษากองทุนหมู่บ้านหัวสระและได้ทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลตาม บร.1-บร.12 นั้น เพื่อนำเสนอยังมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งจากที่นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหัวสระก็ได้รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำมาเรียบเรียงและวิเคราะห์ผลของกองทุนหมู่บ้านหัวสระว่าจะมีความยั่งยืนในอนาคต และมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาจัดรวบรวมเป็นรูปเล่มในรูปแบบรายงาน “สารนิพนธ์” บัดนี้รายงานดังกล่าวได้ทำเสร็จสิ้นแล้ว กองทุนของหมู่บ้านหัวสระมีการบริหารจัดการกองทุนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เพราะการกู้เงินของสมาชิกในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ประสบผลสำเร็จ คือ ทำให้สมาชิกผู้กู้มีรายได้และมีอาชีพที่เหมาะสมเลี้ยงครอบครัวได้ ถึงแม้จะมีบางรายที่นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ก็ตาม แต่สมาชิกผู้กู้ก็สามารถนำเงินมาชำระหนี้ได้ตามกำหนด ชาวบ้านภายในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงแม้จะไม่มากแต่ชาวบ้านก็สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และคาดว่าจะต่อไปในอนาคตข้างหน้าหากทางรัฐบาลได้มีการจัดสรรเงินให้อีก หมู่บ้านหัวสระคงเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่จะได้รับเงินจัดสรรเพื่อมาให้กับสมาชิกได้ดำเนินการสร้างรายได้ต่อไปในอนาคต

5. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหัวสระ

กฎระเบียบในการระบุดำปรับในแต่ละเดือน กล่าวคือ ทางคณะกรรมการไม่ได้ออกกฎข้อบังคับปรับในกรณีที่ผู้กู้มาชำระดอกเบี้ยเกินวันเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นเหตุทำให้สมาชิกผู้กู้เกิดความไม่พอใจที่ทางคณะกรรมการได้คิดค่าปรับในอัตราร้อยละ 0.50 บาท ดังนั้นทางคณะกรรมการควรมีการระบุดอกเบี้ยข้อบังคับให้ชัดเจน เพื่อป้องกันปัญหาการขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกผู้กู้ และคณะกรรมการ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

2.1 การจัดการทางด้านเอกสารไม่เป็นระบบ ระเบียบ กล่าวคือ ทางคณะกรรมการไม่มีจัดเก็บเอกสารไว้เป็นหมวดหมู่ โดยทางคณะกรรมการเก็บเอกสารกองทุน 1 ถ้านบาท ไว้ร่วมกับบัญชีอื่น ๆ เช่น สมุดบัญชีการทำไฟแนนซ์ สมุดบัญชีออมทรัพย์ ควรมีการจัดเก็บเอกสารออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อป้องกันการสูญหาย และการหยิบจับจะได้สะดวกขึ้น

2.2 การบริหารงานของคณะกรรมการกองทุน ควรมีการจัดสรรแบ่งงานให้กับคณะกรรมการทุก ๆ คน ตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน เพื่อป้องกันปัญหาข้อ โกง และเพื่อการจัดระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ควรมีการจัดแนะนำอาชีพเสริมหรือให้คำปรึกษาด่าง ๆ กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้กู้ประสบปัญหา

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการค้ำกู้วิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ควรมีการค้ำกู้วิจัยต่อไป เพราะระยะเวลาในการศึกษาการทำวิจัยที่ได้ผลจริง ๆ และเป็นผลที่น่าพอใจแก่ทุกคน กล่าวคือ ควรมีการค้ำกู้ทำวิจัยจนกว่าผู้กู้นำเงินค้ำมาชำระ เมื่อครบตามกำหนดระยะเวลา 1 ปี เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของผู้กู้แต่ละราย



บรรณานุกรม

- กองทุนเพื่อสังคม, สำนักงาน. 2544. **ชีวิตชุมชน**. (มีนาคม-มิถุนายน 2544), กรุงเทพฯ.
- กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน. 2544. **ปัจฉาวิสัยชนากองทุนหมู่บ้าน 1**
ล้านบาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกรียงไกร พันธุ์เพชร. 2545. “สุริยะฉายไฟชุมชนชีวิตธุรกิจไทย ฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจ.” ไทยรัฐ. 15
มกราคม 2545, หน้า 8.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **คู่มือการดำเนินงาน**
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และ
อำเภอ เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการ
นายกรัฐมนตรี.
- . 2544. **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**,
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- . 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**
แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2, 3) พ.ศ. 2544, ฉบับที่ 4 2545. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านห้วสระ. 2544. **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านห้ว**
สระ. นครราชสีมา.
- ดอกสะแบง. 2545. “หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน”. ไทยรัฐ. 21 พ.ค. 2545, หน้า 7.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. **คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ**
และการประเมินโครงการ. นครราชสีมา.
- รัตนา เจริญชัย. 2544. **ถอดรหัส “กองทุน” ระดับหมู่บ้าน**. กรุงเทพฯ : ฝ่ายเผยแพร่งานวิจัยสำนัก
งานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถาบันราชภัฏ. สำนักงาน. 2545. **เอกสารประกอบการเรียนชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา**.
พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทัศนทองการพิมพ์.
- การวิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดัก จำกัด.